

Міністерство освіти і науки України
Національний авіаційний університет
Інститут економіки та менеджменту

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
з підготовки та захисту дипломної роботи

для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів
„Спеціаліст”, „Магістр”
напряму 0501 „Економіка і підприємництво”
усіх форм навчання

КИЇВ 2007

УДК 657.6 : 658 (076.5)
ББК Ч481.252.45р
М545

Укладачі: Мержвинська А.М., Нельга А.С., Чібісова І.В.,
Янчук М.Б., Коваленко О.В., Овсак О.П.,
Новикова М.В.

Рецензент: к.т.н., професор, начальник навчально-
методичного управління Полухін А.В.

Затверджено на засіданні НММР Інституту економіки та
менеджменту НАУ „___” _____ 2007р.

М545 Методичні вказівки з підготовки та захисту
дипломної роботи / Уклад. Мержвинська А.М., Нельга
А.С., Чібісова І.В., Янчук М.Б., Коваленко О.В., Овсак
О.П., Новикова М.В – К: НАУ, 2006. - 76 с.

Методичні вказівки з підготовки та захисту
дипломної роботи складено згідно Положення про
дипломні роботи (проекти) випускників Національного
авіаційного університету, затвердженого наказом ректора
від 03.11.2006 №178/од, та Положення про державну
атестацію випускників Національного авіаційного
університету, затвердженого наказом ректора НАУ від
27.09.2006р. №159/од.

Призначені для студентів освітньо-кваліфікаційних
рівнів „Магістр”, „Спеціаліст” напрямку 0501 „Економіка і
підприємництво” усіх форм навчання.

Зміст

1. Загальні положення	4
2. Організаційні питання щодо виконання дипломної роботи	5
2.1. Послідовність виконання дипломної роботи	5
2.2. Вибір теми дипломної роботи	6
2.3. Підбір літератури і статистичних даних з тематики дипломної роботи	7
2.4. Розробка та затвердження плану дипломної роботи	8
2.5. Обов'язки відповідальних осіб	9
3. Структура та зміст дипломної роботи.	10
3.1. Структура та зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Облік і аудит”	10
3.2. Структура та зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Фінанси”	17
3.3. Структура та зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Маркетинг”.	22
3.4. Структура та зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Економіка підприємства”	26
3.5. Структура та зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Міжнародна економіка”	31
4. Вимоги до оформлення дипломної роботи	38
4.1. Загальні вимоги	38
4.2. Нумерація	41
4.3. Ілюстрації	42
4.4. Таблиці	42
4.5. Формули	43
4.6. Примітки	43
4.7. Цитування та посилання	44
4.8. Список використаних джерел	45
4.9. Додатки	47
5. Організація захисту дипломної роботи	48
5.1. Попередній захист.	48
5.2. Рецензування роботи	48
5.3. Підготовка дипломної роботи до захисту у ДЕК.	50
5.4. Захист дипломної роботи у ДЕК	51
6. Критерії оцінки дипломної роботи	53
7. Додатки	58

1. Загальні положення

Дипломна робота — це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі. Дипломна робота є самостійною випусковою роботою студента, оформленою належним чином на основі діючих стандартів і нормативно-технічної документації, та є кваліфікаційним документом, на підставі якого в процесі захисту Державна екзаменаційна комісія визначає відповідність знань і умінь студента професійно-кваліфікаційному рівню і його здатність до самостійної роботи.

Дипломна робота має відображати знання загальнонаукових, спеціальних та професійно-орієнтованих дисциплін, економічних законів, показати застосування цих знань і умінь в практичній та науково-дослідній роботі студента.

При написанні дипломної роботи студент демонструє вміння користуватися літературними джерелами, нормативними матеріалами (законами України, постановами уряду, інструктивними матеріалами міністерств і відомств України тощо), критично оцінювати існуючі наукові концепції та підходи до економічних явищ і процесів роботи, обґрунтовувати висновки та пропозиції.

Мета дипломної роботи - узагальнення, систематизація, розширення і закріплення теоретичних знань і практичних навиків, самостійне упорядкування накопичених матеріалів та даних, проведення наукового дослідження і підготовка економічно обґрунтованих рекомендацій по удосконаленню.

На сьогодні існують такі основні **вимоги** до дипломних робіт:

- актуальність теми, відповідність її сучасному стану певної галузі науки та перспективам розвитку, практичним завданням відповідної сфери;
- вивчення та критичний аналіз монографічних і періодичних видань з теми;
- вивчення та характеристика історії досліджуваної проблеми та її сучасного стану, а також передового досвіду роботи у відповідній галузі;
- чітка характеристика предмета, мети і методів

дослідження, опис та аналіз проведених автором експериментів;

- вивчення та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження;
- проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію та використання ЕОМ;
- пропонування альтернативних підходів до вирішення визначених задач;
- узагальнення результатів, обґрунтування їх, висновки та практичні рекомендації;
- підготовка доповіді та наочних матеріалів, що передають основний зміст роботи та пропозиції автора, з подальшим публічним захистом.

Методичні вказівки з підготовки та захисту дипломної роботи для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів „Спеціаліст”, „Магістр” напрямку 0501 „Економіка і підприємництво” усіх форм навчання містять основні вимоги і поради щодо написання дипломної роботи.

Мета методичних вказівок - надати студенту необхідну методичну допомогу щодо організації раціональної і ефективної роботи з накопичення матеріалу, написання і захисту дипломної роботи.

2. Організаційні питання щодо виконання дипломної роботи

2.1. Послідовність виконання дипломної роботи

Виконання дипломної роботи організовується у встановлені терміни, відповідно до календарного графіка, узгодженого із науковим керівником роботи та затвердженого на засіданні випускової кафедри окремо для студентів різних ОКР та різних форм навчання (додаток В).

Увесь процес написання і захисту дипломної роботи складається з етапів, основними з яких є:

- вибір теми дипломної роботи, узгодження її з науковим керівником, оформлення заяви;
- підбір літературних джерел, законодавчого і нормативного матеріалу (законів України, постанов уряду, тощо);

- вивчення літературних джерел і матеріалів у періодичній пресі з теми дипломної роботи;
- складання та затвердження попереднього плану дипломної роботи;
- накопичення та попередня обробка практичного матеріалу з теми;
- узагальнення теоретичного й практичного матеріалу з теми;
- коригування та доопрацювання плану дипломної роботи;
- визначення обсягу й змісту графічного (наочного) матеріалу і додатків;
- ознайомлення з вимогами щодо оформлення роботи;
- написання дипломної роботи згідно з діючими стандартами;
- розробка доповіді для захисту та відбір і узгодження наочного матеріалу;
- попередній захист роботи на випусковій кафедрі й отримання дозволу на захист роботи в ДЕК;
- завершення оформлення роботи та її брошурування;
- отримання відгуку наукового керівника;
- рецензування дипломної роботи;
- захист дипломної роботи в ДЕК.

2.2. Вибір і затвердження теми дипломної роботи

Вибір теми є початком роботи студента над дипломною роботою.

Тематика дипломних робіт визначаються випусковою кафедрою і кожен рік уточнюється. Кафедра пропонує тематику дипломних робіт, виходячи з актуальних проблем сьогодення, проблемних перспективних питань, з наукових проблем, які вирішує кафедра і замовлень підприємств, відомств.

Тема вибирається студентом самостійно або за допомогою наукового керівника.

Не дозволяється виконувати роботу кільком студентам з однієї і тієї ж теми на базі практичних даних і матеріалів одного й того ж підприємства, зі схожими літературними джерелами.

Студент може запропонувати свою тему для дослідження, яка має теоретичне або практичне значення для підприємства, галузі, народного господарства України, враховуючи власні науково-дослідні інтереси і ділові можливості. Особливо це стосується студентів заочної форми навчання. В цьому випадку студент обґрунтовує вибір теми, обговорює її з науковим керівником і подає письмову заяву на ім'я завідувача кафедри. Кафедрою розглядаються мотиви студента і приймається рішення про задоволення чи відхилення його прохання.

Вибрана студентом тема закріплюється за ним на підставі його письмової заяви на ім'я завідувача кафедри встановленого зразка (додаток А.1, А.2), яка подається студентом за два місяці до початку переддипломної практики.

Теми дипломних робіт випускників та їх наукові керівники затверджуються наказом ректора університету до початку переддипломної практики.

Зміна затверджених тем дипломних робіт після проходження переддипломної практики не дозволяється.

2.3. Підбір літератури і статистичних даних з тематики дипломної роботи

Підбір літератури слід починати з вивчення тих книжок і періодичних видань, котрі рекомендовані по темі роботи. У першу чергу необхідно з'ясувати, з якими вже вивченими або запланованими до вивчення джерелами більш близька тема вибраної роботи.

Ознайомлення з літературними джерелами доцільно починати у наступній послідовності:

- нормативні документи (закони, законодавчі акти);
- наукові видання (монографії, підручники, навчальні посібники, періодичні видання);
- статистичні дані.

Бажано розглядати джерела у зворотному хронологічному порядку, спочатку найновіші публікації, потім — минулорічної, дворічної і т.д. давнини.

Підбираючи літературу, слід одразу скласти й узгодити з науковим керівником опис відібраних видань, суворо дотримуючись при цьому порядку, встановленого для бібліографічного опису друкованих видань. Перше знайомство з підбраною літературою дасть можливість студенту розібратися в найважливіших питаннях теми й приступити до планування діяльності щодо написання роботи.

2.4. Розробка та затвердження плану дипломної роботи

Після закріплення за студентом теми та вивчення літературних джерел і матеріалів складається план дипломної роботи (самостійно або за допомогою керівника дипломної роботи), в якому вказуються: тема роботи, назви розділів і підрозділів. Під час написання дипломної роботи план дозволяється коригувати (за погодженням з керівником).

План складається студентом з метою раціонального використання часу, визначення цілі та об'єкту дослідження, встановлення кола завдань, які стоять перед студентом, зібрання необхідних матеріалів. План має бути логічним, послідовним. Це означає, що назви розділів обов'язково повинні відповідати обраній темі дослідження, а назви підрозділів - окремим питанням розділів.

Студент подає у встановлені терміни складений план керівнику для узгодження і для розгляду його на науково-методичному семінарі випускової кафедри з метою підтвердження повноти охоплення питань, які повинні бути розглянуті при написанні дипломної роботи з обраної теми. До поданого плану можуть бути внесені зауваження та корективи, після чого він затверджується та повертається студенту.

Затвердження плану відбувається не пізніше ніж за місяць до початку переддипломної практики для студентів денної форми навчання та не пізніше тижня до початку виконання дипломної роботи за графіком навчального процесу для студентів заочної форми навчання.

На підставі обраної теми та затвердженого плану виконання дипломної роботи студент денної форми навчання отримує від наукового керівника завдання на переддипломну практику,

протягом якої збирає, систематизує, аналізує і поглиблено вивчає обрану наукову тему згідно завдання та вимог програми практики.

Після закінчення переддипломної практики і захисту звіту про проходження переддипломної практики, студент приступає до виконання дипломної роботи згідно отриманого календарного графіку.

Порушення строків виконання дипломної роботи є підставою для перенесення захисту дипломної роботи студента за рішенням керівника та випускової кафедри на наступний рік.

2.5. Обов'язки відповідальних осіб

Обов'язки особи, призначеної відповідальною за дипломне проектування:

– узгоджування тем дипломних робіт з недопущенням їх повтору;

– контроль оформлення заяви на затвердження теми дипломної роботи;

– видача документів дипломного проектування;

– звітування на науково-методичних семінарах та засіданнях кафедри про стан дипломного проектування;

– здійснення контролю за станом дипломного проектування.

Обов'язки наукового керівника дипломної роботи:

– здійснення керівництва дипломним проектуванням;

– надання допомоги у виборі теми, розробці плану дипломної роботи; доборі літератури, методології та методів дослідження та ін.;

– відстеження термінів виконання студентом роботи по етапам;

– систематичне проведення відповідно до графіка консультацій студентів;

– звітування на засіданні кафедри про виконання та завершення роботи;

– написання відгуку наукового керівника на дипломну роботу;

– здійснення підготовки студента до захисту роботи.

3. Структура та зміст дипломної роботи.

3.1. Структура дипломної роботи.

Дипломна робота, яка є кваліфікаційною роботою, повинна мати логічну побудову, послідовність викладення відповідного кола питань. За змістом дипломні роботи студентів значно відрізняються одна від одної, оскільки це обумовлено різною тематикою, предметом і об'єктом досліджень, різного рівня теоретичної й практичної підготовки.

Існують типові вимоги до побудови дипломної роботи в цілому та її складових частин. Ці вимоги передбачають таку орієнтовну структуру дипломної роботи:

- 1) титульний аркуш;
- 2) завдання на виконання дипломної роботи;
- 3) реферат;
- 4) зміст;
- 5) перелік умовних позначень, скорочень, термінів (за необхідності);
- 6) вступ;
- 7) перший розділ;
- 8) другий розділ;
- 9) третій розділ;
- 10) висновки;
- 11) список використаних джерел;
- 12) додатки.

3.2 Зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Облік і аудит”

Дипломна робота студентів ОКР „Спеціаліст” і „Магістр” з бухгалтерського обліку, контролю, аудиту й аналізу господарської діяльності є підсумком самостійного комплексного дослідження одного з проблемних питань обліку і аудиту за сучасних ринкових умов.

При виборі теми студент повинен виходити із: науково-дослідних інтересів, особливостей ведення бухгалтерського обліку на обраному для дослідження підприємстві; використаної методики аналізу на ньому; актуальності тематики для практичної діяльності в галузі обліку, контролю, аналізу та аудиту.

Виходячи з цільового направлення в дипломній роботі **необхідно:**

а) розглянути і обґрунтувати форму ведення бухгалтерського обліку, організацію контролю та економічного аналізу та аудиту на базовому підприємстві і дати критичну оцінку діючої практики і задоволення потреб в економічній інформації на сучасному рівні управління підприємством;

б) дати характеристику організації процесу контролю та аудиту окремих об'єктів бухгалтерського обліку і підприємства в цілому;

в) проаналізувати економічні показники базового підприємства на основі результатів проведеного розрахунку, розглянути і розробити конкретні заходи, спрямовані на удосконалення обліку, оперативного контролю й економічного аналізу відповідного розділу дослідження.

Дипломна робота може носити й чисто теоретичний характер, коли її метою є удосконалення організації систем, форм, методів бухгалтерського обліку, ревізії, контролю, аудиту й методології економічного аналізу господарської діяльності в цілому або в конкретних підрозділах підприємств галузі.

При написанні дипломної роботи важливе значення має вміле розмежування предмета та об'єкта досліджень. При цьому слід пам'ятати, що **предметом досліджень** найчастіше бувають питання теорії і практики обліку, аудиту і аналізу. Під **об'єктом дослідження** необхідно розуміти процеси та явища, які щоденно відбуваються на підприємствах та охоплюються господарським обліком. Об'єкти дослідження вивчають з метою поліпшення використання наявних виробничих ресурсів і підвищення на цій основі ефективності виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг.

В процесі накопичення практичного матеріалу доцільно використовувати дані кількох підприємств окремої галузі, оскільки обмеження дипломної роботи рамками одного підприємства зменшує її цінність, а також слід звернути увагу на галузеві нормативні акти у вигляді інструкцій та рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку й аналізу, питання проведення аудиту, а також дані статистичних галузевих збірників.

У вступі дипломної роботи розкривається суть та стан проблеми, її значущість, обґрунтовуються методи дослідження, характеризуються отримані результати. Характеристику дипломної роботи рекомендується давати у послідовності, наведеній у п.4.1.7.

Перший розділ має теоретичний характер. У ньому розглядаються загальні теоретичні питання й методичні положення обраної теми дипломної роботи, визначаються предмет дослідження як економічна категорія, що супроводжується розглядом розвитку економічних теорій та поглядів на проблемні питання; дискусійні невирішені аспекти теми виходячи з її рівня розробленості і дослідженості на Україні і за кордоном. Необхідним є проведення огляду та аналізу законодавчої та нормативної бази стосовно предмета дослідження, визначення проблем діючого законодавства з їх аналізом та можливими пропозиціями щодо їх усунення.

Оскільки облік, аналіз й аудит є складовими економічної теорії в цілому, студент, розкриваючи тему дипломної роботи, повинен продемонструвати власні знання з економічної теорії, філософії, фінансів, інших суміжних соціально-економічних дисциплін у тісному зв'язку з обраною темою. Тому необхідно дати характеристику предмета дослідження за фінансовим змістом, розглянути можливі існуючі класифікації та характеристики, що допоможе більш ретельно вивчити предмет дослідження. Предмет дослідження слід розглянути як об'єкт обліку, аудиту та аналізу визначивши завдання, методи дослідження, прийоми, що можуть використовуватись та шляхи вивчення об'єкта.

Матеріал доцільно супроводжувати цифрами із статистичних довідників, статистичних матеріалів базового підприємства, монографій, журнальних статей, наукових збірників тощо для наведення статистичних даних про стан та розвиток предмету дослідження. Викладений матеріал подається у вигляді таблиць, схем, діаграм. Дані наводяться стосовно широкого кола питань з обраної теми і повинні розкрити підходи та засоби дослідження теми.

В першому розділі необхідно дати характеристику підприємству, обраному для дослідження визначивши його назву, організаційно-правову форму, дату реєстрації, види діяльності, розмір статутного капіталу, засновників, систему оподаткування

(податки, що сплачує та пільги, якими користується), чисельність працівників та розраховавши основні економічні показники діяльності підприємства, що досліджується. Так, наприклад, для підприємств промисловості це – прибуток, рівень рентабельності, коефіцієнти фінансової стійкості, платоспроможності тощо.

Перший розділ повинен стати основою для подальших досліджень, що знайдуть своє відображення у наступних розділах.

Для студентів ОКР *Magistr* дослідження питань першого розділу закінчуються розробкою напрямків проведення дослідження та шляхів вдосконалення проблемних питань діючого законодавства, обрання методів дослідження тощо.

У другому розділі дипломної роботи розглядаються проблеми бухгалтерського обліку, й аудиту обраного предмету дослідження. Робота починається з опису організації бухгалтерського обліку предмета дослідження на підприємствах будь-якої форми власності та виду діяльності, окремо розглядається організація бухгалтерського обліку на обраному для дослідження підприємстві, що супроводжується наказом (випискою з наказу) про організацію обліку й облікову політику підприємства.

Кожне питання наукового дослідження обліку і аудиту операцій з предметом дослідження можна супроводжувати даними обраного для дослідження підприємства з їх критичною оцінкою та формувати додатки та зразки заповнення документів та облікових реєстрів за його даними. Можливо проведення оцінки та дослідження за даними підприємства виділивши для цього окреме питання другого розділу.

Далі розглядається первинний облік операцій з предметом дослідження, який необхідно супроводжувати схемами, графіками документообігу тощо. Зразки заповнення первинних документів оформляються за даними обраного для дослідження підприємства та оформлюються в додатки.

Синтетичний облік операцій з предметом дослідження являє собою характеристику та правила обліку для підприємств всіх форм власності та всіх галузей народного господарства. При цьому доцільно не виділяти кожен вид операцій в окремий параграф, а розглянути їх підпунктами одного параграфа. Синтетичний облік операцій з предметом дослідження необхідно супроводжувати

схемами обліку, може супроводжуватись типовими бухгалтерськими записами операцій, але необхідно представити систему їх відображення на підприємстві, критично оцінити правильність ведення та оформлення таких операцій.

Окремим питанням слід розглянути складання звітності підприємства щодо стану предмета дослідження (форми бухгалтерської звітності, внутрішньої звітності тощо).

Особливу увагу необхідно приділити питанням аудиту операцій з предметом дослідження. При проведенні дослідження слід визначити хід проведення аудиту, скласти план і програму проведення аудиту, враховуючи особливості підприємства скласти тести внутрішнього контролю предмета дослідження, лист - пропозицію, лист - зобов'язання. Формуючи додатки питання аудиту операцій з предметом дослідження необхідно додати договір на проведення аудиту та один з аудиторських висновків (на вибір) – безумовно-позитивний, умовно – позитивний (з фундаментальною невпевненістю або фундаментальною незгодою), негативний чи відмову від надання аудиторського висновку.

Окремим питанням необхідно розглянути організацію бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах автоматизованої обробки економічної інформації. Слід приділити увагу описанню та характеристиці автоматизованої інформаційної системи бухгалтерського обліку, яка застосовується на підприємстві, обраному для дослідження з вказанням існуючих проблем автоматизації, недоліків використаної інформаційної системи та можливих шляхів покращення ситуації щодо автоматизованої обробки економічної інформації.

Студент повинен критично оцінити стан обліку й контролю на підприємстві з урахуванням галузевих особливостей, висвітлити методологію і організацію обліку з питань дипломної роботи, охоплюючи організацію роботи відповідних структурних служб бухгалтерії підприємства. Основна увага при цьому повинна бути сконцентрована на діючому аналітичному й синтетичному обліку об'єкта згідно з діючим законодавством України і нормативних актів, пропозиціями щодо впровадження передових форм і методів організації обліку, розгляданні і використанні зарубіжного досвіду обліку об'єкта, використанні комп'ютерних технологій.

Посилання на законодавчий матеріал повинні бути посилкою на статтю, пункт законодавчого або інструктивного матеріалу і не бути його копією.

Матеріал другого розділу повинен охоплювати питання комплексу дисциплін: теорії бухгалтерського обліку, бухгалтерського обліку галузей народного господарства, управлінського обліку й аналізу, фінансового обліку, економічного аналізу галузі, контролю та аудиту.

Для студентів ОКР *Magistr* дослідження питань другого розділу закінчуються розробкою напрямків проведення дослідження та шляхів вдосконалення проблемних питань організації обліку, аудиту та автоматизації операцій з предметом дослідження.

Третій розділ дипломної роботи охоплює економічний аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства. Необхідно детально розглянути діючі методики економічного аналізу різних сторін господарської діяльності об'єкта залежно від теми дипломної роботи.

Обраний для аналізу матеріал повинен відображати специфіку діючої і запланованої організації виробництва, види продукції (робіт, послуг), що виготовляються (виконуються, надаються), й технології виробництва; охоплювати первинний документообіг, оперативну, статистичну та бухгалтерську звітність або звітність підрозділів за центрами відповідальності. Матеріал повинен бути направлений на удосконалення методики аналізу й виявлення резервів підвищення ефективності виробництва незалежно від форми власності підприємства. З цією метою у розділі стисло подається організаційно-економічна характеристика аналізу сучасного об'єкта дослідження, детально аналізуються статистичні й аналітичні матеріали (слід охопити кілька звітних періодів, включаючи останній рік, але не більше п'яти років), які визначають рівень вирішення окремих задач і проблем в цілому й на даному підприємстві.

Для написання цього розділу слід використовувати періодичну економічну літературу, державну й відомчу статистичну інформацію, дані обліку та звітності, дані спеціальних економічних досліджень, особистих спостережень, узагальнень та прикладних наробіток, отриманих під час проходження практики.

Матеріали даного розділу необхідно використовувати і викладати в такій послідовності:

- теоретичні основи і діюча практика організації економічного аналізу, а також шляхи їх удосконалення в цивільній авіації або суміжних галузях народного господарства;

- розгляд діючих методик аналізу обраного об'єкта дослідження, оцінка рівня показників об'єкта, що аналізується;

- оперативний або порівняльний аналіз окремих сторін виробничо-господарської діяльності об'єкта залежно від тематики дипломної роботи;

- економічне обґрунтування висновків і пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також удосконалення оперативного управління процесами використання ресурсів.

Слід зауважити про необхідність використання сучасної обчислювальної техніки при проведенні економічного аналізу. Автоматизація аналітичних рахунків повинна ґрунтуватись на використанні сучасних комп'ютерів і відповідних пакетів прикладних програм (спеціалізованого програмного забезпечення, електронних таблиць, тощо).

В кінці цього розділу, на основі обробки, вивчення та узагальнення аналітичних матеріалів студент повинен виявити вплив позитивних і негативних чинників, встановити причину недоліків, оцінити можливість удосконалення обліку, контролю і аналізу діяльності підприємства. Для цього результати аналізу діяльності обраного для дослідження об'єкта або конкретного явища, групи однорідних показників доцільно наводити у вигляді факторно-аналітичних таблиць, підкріпивши свої висновки прикладами, посиланнями на регламентуючі документи й досвід фахівців.

Для студентів ОКР Магістр дослідження питань третього розділу закінчуються розробкою напрямків проведення дослідження та шляхів вдосконалення проведення аналізу використання предмета дослідження на підприємстві.

У висновках концентруються найсуттєвіші узагальнення і обґрунтовані пропозиції, дається характеристика отриманих

результатів дослідження щодо удосконалення обліку, аналізу й контролю на підприємстві.

Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

У додатки доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприяння дипломної роботи:

- статистичні таблиці, графіки та схеми;
- проміжні математичні доведення, формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- первинні бухгалтерські документи;
- первинні внутрішні документи підприємства;
- зведені облікові реєстри (відомості, журнали-ордери тощо);
- інструкції і методики;
- опис алгоритмів і програм вирішення задач;
- ілюстрації допоміжного характеру.

До наочного матеріалу доцільно виносити схеми документообігу, схеми синтетичного бухгалтерського обліку, алгоритми комп'ютеризації завдання, порівняльні схеми існуючої організації обліку та запропонованої дипломником тощо.

3.2 Структура та зміст дипломної роботи для студентів ОКС „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Фінанси”

Дипломна робота є кваліфікаційним документом, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія (ДЕК) визначає рівень теоретичної підготовки студентів-випускників спеціальності „Фінанси”, їх готовність до самостійної та практичної роботи і приймає рішення про присвоєння відповідної кваліфікації та видачу дипломів спеціаліста або магістра.

Дипломна робота, як науково-практичне дослідження, повинна мати чіткість побудови структури та змісту, логічну послідовність викладення відповідного матеріалу, тема має бути актуальною, об'єкт дослідження – системно проаналізованим відповідно до сучасних вимог.

Основне завдання вступу полягає в стислому обґрунтуванні актуальності та практичної значущості обраної теми дипломної

роботи, особливостей постановки і вирішення питань щодо конкретних умов дослідження.

Так у вступі дипломної роботи розглядається:

- місце та роль предмету дослідження в економіці країни, підприємства;
- необхідність та актуальність дослідження обраного предмету дослідження;
- склад провідних вчених, які займались дослідженням проблемних питань обраної теми;
- мета і завдання дипломної роботи (спираючись на план);
- предмет, об'єкт дослідження та коротка інформація про нього: власність, організаційно-правова форма, галузева приналежність, коли і ким заснований, місцезнаходження.
- основні методи та прийоми, які будуть використані при проведенні дослідження.

Далі подається загальна характеристика дипломної роботи з інформацією по розділах та питаннях дослідження.

Перший розділ носить **теоретичний** (методологічний) характер та містить кілька підрозділів (2-3). У цьому розділі обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, наводиться огляд літературних джерел, нових розробок, опублікованих статистичних даних з посиланням на джерела.

У розділі на основі вивчення наукової та навчально-методичної літератури розкриваються підходи різних дослідників (вітчизняних та зарубіжних) до розв'язання обраної проблеми, виявляються схожість та відмінність їх поглядів. Викладається сутність та стан досліджуваної проблеми в Україні і за кордоном, розглядаються її сучасні тенденції, дискусійні й проблемні аспекти, різні підходи до її вирішення та здійснюється їх оцінка, а також обґрунтовуються власні погляди дипломника на проблему.

Оскільки фінанси охоплюють широку гаму різносторонніх обмінно-розподільчих відносин на різних рівнях та ланках економічної системи країни, а саме: на рівні мікроекономіки – це фінанси підприємств; окрема ланка - страхування; на рівні макроекономіки – це державні фінанси; на рівні світового господарства – це міжнародні фінанси, а також внутрішній фінансовий ринок - це ринки грошей і капіталів, функціонування яких забезпечується, насамперед, кредитно – банківською

системою та фондовим ринком, тому, розкриваючи тему дипломної роботи, необхідно пов'язувати теоретичні положення з практикою проведення досліджень в галузі фінансів.

Також в розділі оцінюються чинні закони, постанови, укази та інші офіційно-розпорядчі документи, нормативна та довідкова база з досліджуваної проблеми.

Наприкінці теоретичної частини визначаються: проблеми і формулюється гіпотеза – припущення щодо причин та їх наслідків, а також шляхи вивчення об'єкта дослідження.

Для студентів ОКР *Магістр* теоретичне обґрунтування повинно мати певні елементи власної позиції щодо розуміння нормативної бази (обґрунтовуються необхідність та доцільність окремих положень документів), визначаються методи та прийоми дослідження, що дають змогу в наступному розділі перейти до конкретного аналітичного дослідження.

Другий розділ має **аналітичну** спрямованість та містить 3-4 підрозділи: це аналітичне дослідження об'єкта та предмета дипломної роботи. Мета цього етапу дослідження – виявити і проаналізувати властивості, характерні ознаки, тенденції, характеристики об'єкта і предмета відповідно до теми дипломної роботи. Аналіз обов'язково повинен кореспондуватися з методологічним матеріалом, розкритим у попередньому розділі.

В розділі дається характеристика обраного об'єкта дослідження у відповідності з тим, яке місце він займає в системі фінансів (організаційно-правова, господарсько-економічна та фінансова характеристики), та здійснюється поглиблений аналіз досліджуваної проблеми.

Для успішного виконання цього етапу студенту потрібно використовувати такі існуючі методи і принципи наукового дослідження: методи формальної логіки (індукцію і дедукцію), системні методи (дослідження операцій, теорію масового обслуговування, теорію управління тощо), аналітичні та логічні методи — для аналізу стану та розвитку об'єкта і предмета дослідження; структурно-функціональні, спостереження та порівняння — для визначення основних напрямів розвитку; економіко-математичні — для оцінки показників і процесів, що аналізуються; економіко-статистичні групування і вибіркові спостереження — для порівняльної оцінки підсумків.

У цьому розділі необхідно визначити тенденції, рівень та динаміку розвитку об'єкта дослідження в фінансово-економічній сфері, на базі проведених аналітичних та методичних досліджень оцінити його фінансово-економічний потенціал; виявити головні фактори, що визначають зміну основних показників діяльності, та причини, що їх обумовлюють. Вказаний розділ повинен також містити узагальнюючу оцінку позитивних і негативних сторін діяльності об'єкта дослідження, визначення "вузьких" місць та можливі шляхи їх усунення.

Другий розділ може розглядатися у якості техніко-економічного обґрунтування наступних розробок, заходів і рекомендацій щодо удосконалення діяльності об'єкта дослідження у фінансовій сфері.

За можливості, текст слід ілюструвати реальними документами (що наводяться в додатках), які обов'язково супроводжувати стислим коментарем. Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми також мають супроводжуватися тлумаченням та висновками, з огляду на які можна визначити сутність процесів, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів на об'єкті дослідження.

Для написання цього розділу слід використовувати періодичну фінансово-економічну літературу, державну й відомчу статистичну інформацію, дані обліку та звітності, дані спеціальних фінансово-економічних досліджень, особистих спостережень, узагальнень та прикладних наробіток, отриманих під час проходження переддипломної практики.

З метою підтримки набутих навичок роботи на ПЕОМ і вмінь з алгоритмізації та складання програм кожний студент у процесі навчання дипломної роботи повинен застосовувати комп'ютер.

Бажано не обмежуватися використанням стандартної програми для аналізу динаміки основних економічних та фінансових показників при стислій характеристиці об'єкта дослідження або використовувати тільки програму-редактор для друкування і оформлення тексту та ілюстрацій. Потрібно використовувати адаптовану автором стандартну програму або розробити власну програму для спрощення трудомістких розрахунків в аналітичному чи рекомендаційному розділі.

Для студентів ОКР Магістр особливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких здійснюється кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції. Дослідження питань другого розділу закінчуються коректною обробкою та грамотною інтерпретацією результатів виконаних досліджень та обґрунтуванням наступних розробок, заходів і рекомендацій щодо удосконалення фінансових аспектів діяльності об'єкту та предмету дослідження.

Аналітичний розділ, забезпечуючи логічну послідовність дослідження, має стати перехідним до третього розділу.

Третій розділ дипломної роботи – **рекомендаційний** (2-3 підрозділи), в якому потрібно запропонувати заходи, прийоми, методи, підходи, механізми вирішення виявлених під час теоретичного і практичного дослідження проблем. Він базується на результатах поглибленого комплексного аналізу за показниками, що досліджуються, та включає розробку конкретних, логічно досліджених та обґрунтованих механізмів, інструментів, пропозицій у вигляді, наприклад, удосконалених фінансових проектів та планів, методик, стандартів, систем фінансування, алгоритмів розрахунків тощо, спрямованих на удосконалення діяльності об'єкта дослідження. На даному етапі роботи можна показати, як запропоновані заходи вплинуть на загальні показники діяльності об'єкта дослідження, тобто обґрунтувати ефективність реалізації запропонованих розробок.

Детальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності об'єкта повинні відповідати напряму дослідження: кожна з розгорнутим обґрунтуванням, у зв'язку і як наслідок висновків з аналізу, здійсненого у другому розділі, з урахуванням виявлених відхилень, проблем та недоліків. Запропоновані вдосконалення та інновації повинні містити розрахунково-кількісне обґрунтування.

Саме при підготовці цього розділу дипломник має виявити свої фахові здібності, здобуті знання та вміння застосовувати їх на практиці. Пропозиції студента щодо науково-практичного вирішення досліджуваної теми повинні відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності та практичної втіленості.

Для студентів ОКР Магістр дослідження питань третього розділу закінчуються розробкою пропозицій та шляхів

вдосконалення проблемних питань з фінансових аспектів діяльності об'єкта дослідження, які повинні бути конкретними та доведеними до стадії розробки, яка забезпечує їх практичне використання, або запровадження.

У висновках надаються найсуттєвіші теоретичні та практичні висновки і пропозиції, до яких прийшов студент в результаті дослідження. Висновки повинні бути стислими і чіткими та давати повне уявлення про зміст, значимість, обґрунтованість та ефективність розробок.

Коротко висвітлюються найважливіші теоретичні положення, які містять формулювання розв'язаної проблеми; оцінюються результати дослідження щодо відповідності меті дипломної роботи та поставленим у вступі завданням; вносяться пропозиції щодо вдосконалення досліджуваного напрямку діяльності організації, які детально обґрунтовані у третьому розділі. У висновках не повинні міститися пропозиції, які не розглядались у третьому розділі.

Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

У додатки доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприяння дипломної роботи:

- статистичні таблиці, графіки та схеми;
- проміжні математичні доведення, формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- первинні бухгалтерські документи;
- первинні внутрішні документи підприємства;
- зведені облікові реєстри (відомості, журнали-ордери тощо);
- інструкції і методики;
- опис алгоритмів і програм вирішення задач;
- ілюстрації допоміжного характеру.

3.3. Зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Маркетинг”

Дипломна робота студентів ОКР „Спеціаліст” і „Магістр” з маркетингу, маркетингових досліджень є підсумком самостійного

комплексного дослідження одного з проблемних питань маркетингу в ринкових умовах.

При виборі теми студент повинен виходити із: науково-дослідних інтересів, особливостей маркетингової інформації на обраному для дослідження підприємстві; використаної первинної інформації; актуальності тематики для практичної діяльності в галузі маркетингу.

Виходячи з цільового направлення **в дипломній роботі необхідно:**

а) розглянути і обґрунтувати форму ведення маркетингової інформації на базовому підприємстві і дати критичну оцінку діючої практики і задоволення потреб в економічній інформації на сучасному рівні управління підприємством;

б) дати характеристику організації процесу маркетингової інформації на підприємстві:

в) проаналізувати економічні показники базового підприємства на основі результатів проведеного розрахунку, розглянути і розробити конкретні заходи, спрямовані на удосконалення маркетингової діяльності та проведення ефективного маркетингового дослідження.

Дипломна робота може носити й чисто теоретичний характер, коли її метою є удосконалення організації систем, форм, методів маркетингового аналізу й методології економічного аналізу діяльності підприємств в цілому або в конкретних підрозділах підприємств галузі.

При написанні дипломної роботи важливе значення має вміле розмежування предмета та об'єкта досліджень. При цьому слід пам'ятати, що **предметом досліджень** найчастіше бувають питання теорії і практики маркетингу. Під **об'єктом дослідження** необхідно розуміти процеси та явища, які щоденно відбуваються на підприємствах та охоплюються маркетинговою діяльністю. Об'єкти дослідження вивчають з метою поліпшення використання наявних маркетингових ресурсів.

В процесі накопичення практичного матеріалу доцільно використовувати дані кількох підприємств окремої галузі, оскільки обмеження дипломної роботи рамками одного підприємства зменшує її цінність, а також слід звернути увагу на галузеві

нормативні акти у вигляді інструкцій та рекомендації щодо ведення маркетингового аналізу діяльності підприємства.

У вступі (3—5 сторінок) дається наукове обґрунтування актуальності та значення обраної теми; формулюється мета, завдання і об'єкт маркетингового дослідження; наводиться перелік застосованих методів дослідження; визначається інформаційна база маркетингового дослідження; повідомляється, чи пройшла робота якусь апробацію у замовника чи в іншій організації.

Перший розділ (25—30 сторінок) структурно складається з 3—4 підрозділів. У ньому викладаються основні теоретичні положення теми, проводиться аналіз існуючих різноманітних поглядів (у т. ч. і власних) на ті чи інші аспекти, виявляються проблеми, що потребують розв'язання в теоретичному, методичному та прикладному плані. Для повноти обґрунтування вибору маркетингового пошуку доцільно використовувати світовий досвід в практичному маркетингу.

Важливе місце в даному розділі посідає викладення методик аналізу визначених проблем, які будуть використовуватись у наступних частинах роботи. Автор має продемонструвати свою обізнаність із методами аналізу та на основі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найбільш придатної для обраного напрямку дослідження.

Результатом роботи над першим розділом має бути всебічно охарактеризований об'єкт дослідження і проблеми, що визначають умови його функціонування.

Для студентів ОКР Магістр дослідження питань першого розділу закінчуються розробкою напрямків проведення дослідження та шляхів вдосконалення проблемних питань діючого законодавства, обирання методів дослідження тощо.

У другому розділі (25—30 сторінок) студент повинен виконати ґрунтовний аналіз фактичного маркетингового стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах обраного об'єкта.

У цьому розділі можна виділити 4—5 підрозділів, що містять аналіз і оцінку конкретних сфер діяльності об'єкта дослідження та середовища, що його оточує, а також вплив факторів на оточуюче середовище маркетингу. Описувати історію виникнення і розвитку організації недоцільно.

Розділ повинен бути максимально насиченим факторологічною інформацією (таблиці, графіки, діаграми, схеми), яка відображає як результати діяльності організації за останні 3—5 років, так і характеризує середовище діяльності компанії, його зміни та розвиток.

Слід чітко розмежувати джерела походження використаної при аналізі маркетингової інформації: що запозичене з літератури, що одержано з документів організації, а які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, соціологічних опитувань тощо.

На основі вивчення, обробки та узагальнення аналітичних матеріалів студент повинен виявити вплив позитивних і негативних чинників, установити причини недоліків, оцінити можливості підприємства (організації) щодо підвищення ефективного розвитку тих чи інших напрямків.

Розділ завершується оцінкою одержаних результатів.

Для студентів ОКР Магістр дослідження питань другого розділу закінчуються розробкою напрямків проведення дослідження та шляхів вдосконалення проблемних питань організації маркетингової діяльності з предметом дослідження.

Третій розділ (20—25 сторінок) повинен містити обґрунтовані пропозиції студента, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі. Структурно 3 розділ складається з 3—4 підрозділів. Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на аналізі, проведеному в другому розділі МДР. Увагу слід акцентувати на обґрунтуванні **конкретних пропозицій** щодо прийняття стратегічних маркетингових рішень рішень, які спрямовані на розвиток нових і підвищення ефективності діючих форм і методів міжнародної діяльності досліджуваного об'єкта. Невід'ємною частиною обґрунтування пропонованих студентом заходів має бути розрахунок економічної або соціальної ефективності.

За результати розрахунків і зроблені на цій основі висновки відповідальність несе студент — автор магістерської дипломної роботи.

Однією з ознак високої якості магістерської дипломної роботи є застосування економіко-математичних методів та ЕОМ як під час аналізу, так і при обґрунтуванні запропонованих заходів.

Для студентів ОКР *Магістр* дослідження питань третього розділу закінчуються розробкою напрямків проведення маркетингового дослідження та шляхів вдосконалення проведення аналізу використання предмета дослідження на підприємстві.

Висновки є завершальною частиною МДР. Вона містить стислий виклад актуальності теми, зроблених оцінок та узагальнень під час аналізу, практичні рекомендації автора з вирішення поставлених у вступі завдань та визначення економічної ефективності наданих пропозицій. Ознайомлення з текстом висновків повинно сформувати у читача уявлення про ступінь реалізації автором дипломної роботи поставленої мети та завдань. Обсяг висновків — 5—7 сторінок.

Список використаних джерел. Дана частина МДР включає складений за чинними правилами перелік використаних літературних та інформаційних джерел.

У додатки виносяться громіздкі таблиці допоміжного характеру, блок-схеми, зразки форм таблиць та анкет соціологічного опитування тощо:

- статистичні таблиці, графіки та схеми;
- проміжні математичні доведення, формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних.

3.4 Структура та зміст дипломної роботи студентів ОКР „Спеціаліст” та „Магістр” спеціальності „Економіка підприємства”

Дипломна робота студентів ОКР „Спеціаліст” і „Магістр” спеціальності «Економіка підприємства», як теоретико-прикладне дослідження, має містити глибоке теоретичне осмислення актуальної проблеми функціонування та розвитку підприємства, її економічних, організаційно- чи соціально-економічних аспектів, а також обґрунтований проєкт її практичного розв'язання, виконаний на основі ретельно проведеного економічного аналізу діяльності підприємства (бази практики) та очікуваний результат впровадження.

Дипломна робота магістра має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань зі спеціальних дисциплін, передбачених навчальним планом, та творчим застосуванням навичок організації та проведення наукових

досліджень. Наявність елементів наукової новизни є характерною рисою дипломних робіт студентів *ОКР „Magistr”*.

Виходячи з цільового направлення, дипломна робота зі спеціальності «Економіка підприємства» має ґрунтуватись на:

- дослідженні особливостей функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання (питання теорії і практики, форми і методи господарювання);
- вивченні стану ресурсного забезпечення діяльності підприємства (персонал, капітал, виробничі фонди, нематеріальні ресурси і активи, обігові кошти підприємства, інвестиційні ресурси);
- аналізі технічної бази підприємства, особливостей організації та планування виробництва (інноваційні процеси, техніко-технологічна база виробництва, організація виробництва, виробнича та соціальна інфраструктура, регулювання, прогнозування та планування діяльності підприємства);
- проведенні розрахунків, аналізі фінансових результатів діяльності підприємства, оцінці ефективності виробництва (якість та конкурентоспроможність продукції; віддача факторів виробництва, мотивація та оплата праці, витрати та ціни на продукцію; фінансово-економічні результати та ефективність діяльності);

Повнота й особливості застосування перелічених складових дослідження залежать від обраної студентом тематики, сфери діяльності підприємства та його специфічних рис.

При написанні дипломної роботи важливе значення має відповідне розмежування об'єкта та предмета досліджень. Об'єктом дослідження може бути процес або явище, що має місце (відбувається) на підприємстві. Предметом досліджень найчастіше бувають питання теорії і практики господарчої діяльності підприємства відповідно до обраного напрямку роботи.

Вступ є надзвичайно важливою частиною ДР, оскільки містить усі необхідні кваліфікаційні характеристики, по яких можна судити про рівень проведеного дослідження. Вступ дипломної роботи складається зі строго заданих складових частин, які послідовно пов'язані між собою. У вступі обґрунтується актуальність обраної теми, надається коротка характеристика стану проблеми і визначаються невіршені питання, формулюється мета

й завдання роботи, обираються методи дослідження та повідомляється, чи пройшла робота апробацію на підприємстві згідно місця практики чи в іншій організації. Характеристику дипломної роботи рекомендується давати у послідовності, наведеній у п.4.1.7.

Обґрунтування актуальності обраної теми – це доведення, доказ значення розв'язання існуючої проблеми, задачі для розвитку сучасної економічної науки, практики господарювання в країні, регіоні, та визначення позитивного ефекту, який буде отриманий на макро-, та/або мікроекономічному рівні при її позитивному розв'язанні. Поданий стислий аналіз стану проблеми показує стан розробки обраної теми на сучасному етапі, а також, на яких матеріалах базується дипломна робота студента.

Важливим етапом дипломної роботи є вибір і використання методів дослідження. У вступі подають перелік методів дослідження, що були застосовані для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Доцільно надати також короткі відомості щодо впровадження результатів досліджень із зазначенням назв організацій, в яких здійснена реалізація.

Основна частина дипломної роботи складається, як правило, із трьох розділів.

Зміст розділів основної частини повинен точно відповідати темі дипломної роботи. Перший розділ звичайно носить теоретичний і методологічний, другий – аналітичний, а третій – проектний (розрахунковий) характер.

Перший розділ (30-35 с.) структурно складається з 3-5 підрозділів. У ньому слід розкрити стан теоретико-методичних напрацювань з обраної теми, проаналізувати сучасні різноманітні погляди на ті чи інші аспекти, виявити не вирішені проблеми, які потребують розв'язання в теоретичному, методологічному та прикладному плані. Але загальний обсяг огляду та цитування літератури не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини ДР.

Важливе місце в даному розділі належить викладенню методик аналізу визначених проблем, які будуть використовуватись у наступній другій частині роботи. Автор має продемонструвати

свою обізнаність з методами аналізу і на основі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найпридатнішого з них для обраного напрямку дослідження.

Доцільним і необхідним є проведення аналізу законодавчої та нормативної бази щодо предмета дослідження. Це надасть можливість визначити проблеми чинного законодавства стосовно реалізації функцій предмету дослідження та розробити відповідні пропозиції щодо усунення відповідних перешкод.

У другому розділі (30-35 с) студент має виконати ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваного об'єкту винятково на матеріалах відповідного (згідно місця проходження переддипломної практики) підприємства. У цьому розділі можна виділити 3-4 відносно самостійних підрозділів, що містять зокрема аналіз і оцінку конкретних сфер діяльності підприємства.

Перш за все, на основі матеріалу, підготовленого під час проходження переддипломної практики, студент має надати організаційно-економічну характеристику підприємства: визначити його організаційно-правову форму, види діяльності, структуру управління, надати інформацію про виробничі зв'язки підприємства, виявити особливості технологічного процесу, охарактеризувати стан основних виробничих та інших фондів, згідно з напрямом дослідження, визначити чисельність працівників тощо.

Далі необхідно провести економічний аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства, використовуючи статистичні та аналітичні матеріали за останні три роки. Невід'ємною частиною аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства є розрахунок та аналіз основних економічних (фінансово-економічних) показників діяльності підприємства, що досліджується. У цьому розділі також відповідно до тематики роботи оцінюють рівень ефективності діяльності підприємства за останні роки, розкривають перспективу розвитку об'єкта дослідження.

Як зазначалось вище, цей розділ має містити опис, характеристику стану досліджуваної проблеми на підприємстві. Іншими словами, студент має здійснити діагностування діяльності обраного підприємства щодо обраного напрямку

дослідження на основі ґрунтового аналізу накопиченого фактичного матеріалу.

Студенти ОКР Магістр у другому розділі мають також визначити основні резерви підвищення ефективності діяльності підприємства (його підрозділів) згідно з напрямками досліджень.

Висновки й узагальнення мають ґрунтуватися на результатах виконаного аналізу і підтверджуватися відповідними розрахунками.

Слід чітко розмежувати джерела походження використаної в аналізі інформації: що запозичене з літератури, що одержано з документів організації, а які дані здобуто шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, соціологічних опитувань тощо.

Розділ завершується оцінкою отриманих результатів.

Третій розділ - проектний (25-35 с.), структурно вміщує 3-4 підрозділи. За змістом, на основі теоретичних положень, методичних підходів та інструментарію, що викладені у першому розділі ДР, а також ґрунтовному аналізі виробничо-господарської діяльності підприємства, проведеному в другому розділі, проектний розділ ДР має містити економічно обґрунтовані висновки і пропозиції студента, спрямовані на досягнення мети ДР.

Відповідно до наведеного, цей розділ може містити підрозділи, присвячені, наприклад, економічному обґрунтуванню вибору напрямків діяльності підприємства, пропозицій щодо поліпшення використання факторів виробництва і підвищення на цій основі ефективності виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг. У той же час, у проектній частині інших дипломних робіт може бути розробка та економічне обґрунтування відповідних господарських рішень щодо розв'язання виявлених проблем функціонування та розвитку підприємства згідно з обраним напрямом досліджень.

Для студентів ОКР Магістр невід'ємною частиною обґрунтування запропонованих заходів має бути розрахунок та аналіз економічної або соціально-економічної ефективності (відповідно до напрямку досліджень) запропонованих заходів.

Однією з ознак високої якості *магістерської дипломної роботи* є застосування економіко-математичних методів і моделей

та електронно-обчислювальних машин як під час аналізу, так і при обґрунтуванні запропонованих заходів.

Висновки є завершальною частиною дипломної роботи. Вони містять стислий виклад актуальності теми, зроблених оцінок та узагальнень під час аналізу, пропозицій автора і їх економічного обґрунтування. У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках набутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання. Ознайомлення з текстом висновків має сформулювати у читача уявлення про ступінь реалізації автором дипломної роботи поставленої мети та завдань дослідження.

Для студентів ОКР Магістр висновки після кожного розділу роботи мають бути розташовані на окремих сторінках після подання матеріалу розділів.

Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

У додатки виносяться громіздкі таблиці допоміжного характеру, статистичні таблиці, графіки та блок-схеми, інструкції та методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач, ілюстрації допоміжного характеру, зразки форм таблиць та анкет соціологічного опитування тощо.

3.5 Зміст дипломної роботи для студентів ОКР „Спеціаліст”, „Магістр” спеціальності „Міжнародна економіка”

Дипломна робота студентів ОКР „Спеціаліст” і „Магістр” зі спеціальності „Міжнародна економіка” є самостійним дослідженням, що виконано студентом на завершальному етапі навчання та має містити глибоке теоретичне осмислення актуальної проблеми розвитку міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин, а також обґрунтований проект її практичного розв'язання на основі ретельно проведеного аналізу.

При виконанні дипломної роботи студент повинен продемонструвати теоретичні знання та вміння їх практичного застосування у різних сферах економіки при дослідженні

привабливості іноземних ринків і конкурентоспроможності підприємств на них.

Метою підготовки дипломної роботи є поглиблення студентом знань з обраного напрямку спеціалізації та опрацювання практичних навичок їх застосування при вирішенні конкретних управлінських проблем за рахунок використання сучасних досягнень економічної науки.

Працюючи над дипломною роботою, студент має засвоїти навички правильної постановки проблеми та обґрунтування її актуальності, формулювання мети і завдань дослідження, побудови логічного плану і вибору оптимальної структури, роботи з літературними джерелами та статистичною інформацією, обґрунтування власних узагальнень, висновків і пропозицій.

Основними завданнями дипломної роботи є:

1. Систематизація та творчий аналіз сучасної вітчизняної і світової наукової літератури за темою дослідження та розробка на цій основі власних підходів до обраної теми. Формування категорій та понять у галузі міжнародної економіки.

2. Систематизація, закріплення та розширення практичних знань зі спеціальності „Міжнародна економіка” та їх застосування при вирішенні конкретних наукових, економічних та виробничих завдань.

3. Розвинення навичок самостійної роботи та опанування методики досліджень при вирішенні проблем, які розглядаються у магістерській роботі.

4. Проведення досліджень ринку України (для іноземних підприємств) чи міжнародних ринків (для українських підприємств) з конкретного продукту, послуги або іншого об'єкта дослідження.

5. Якісний та кількісний (статистичний) аналіз отриманої інформації.

6. Розробка продуктово-ринкової, конкурентної або іншої стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі отриманої ринкової інформації.

7. Економічне обґрунтування обраної стратегії.

Головним критерієм оцінки дипломної роботи ОКР „Магістр” є наявність елементів наукової новизни.

Повнота й особливості реалізації цих завдань залежать від напрямку дослідження, сфери діяльності підприємства та його специфічних рис.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є міжнародна економіка та її основні сфери, економічні відносини України із зарубіжними країнами, зовнішньоекономічна діяльність українських підприємств на міжнародних ринках та іноземних підприємств на ринку України.

На відібраних об'єктах магістри проходять виробничу та переддипломну практику і розробляють конкретні рекомендації щодо їх подальшої діяльності на ринку.

У вступі дипломної роботи розкривається суть та стан проблеми, її значущість, обґрунтовуються методи дослідження, характеризуються отримані результати. Характеристику дипломної роботи рекомендується давати у послідовності, наведеній у п.4.1.7.

Перший розділ – теоретична частина. У ньому обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, наводиться огляд літературних джерел, нових розробок, іншої інформації, пов'язаної з темою.

На основі вивчення наукової, навчально-методичної літератури розкриваються ступінь вивченості проблеми в історичному аспекті, підходи різних авторів до її вирішення, показується у чому єдність, а в чому відмінність їх поглядів, а також обґрунтовується, яких поглядів на цю проблему і чому дотримується автор дипломної роботи. Розглядаються також законодавчі та нормативні акти за проблемою роботи, подається аргументована оцінка використання теоретичної бази і впливу нормативно-законодавчої бази на динаміку розвитку об'єкта дослідження, наводяться (на підставі теоретичних обґрунтувань, вітчизняного чи зарубіжного досвіду, власних висновків тощо) шляхи підвищення ефективності розвитку цього об'єкта, пояснюється методологія і техніка дослідження. Результатом цієї частини має бути певна методологічна модель, яка буде використовуватись для аналізу предмета дослідження у наступних частинах роботи та під час формування висновків.

Перший розділ повинен стати основою для подальших досліджень, що знайдуть своє відображення у наступних розділах.

Для студентів ОКР „Магістр” дослідження питань першого розділу закінчуються розробкою напрямків проведення дослідження та шляхів вдосконалення проблемних питань діючого законодавства, сфери діяльності об'єкта та обирання методів дослідження тощо.

Другий розділ – аналітико-дослідницька частина. Даний розділ дипломної роботи повинен мати таку структуру:

- характеристика виробничо-господарської діяльності підприємства;

- аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства та його конкурентів на ринку;

- дослідження тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

- узагальнення результатів аналізу та дослідження тенденцій.

В аналітико-дослідницькій частині на прикладі конкретної організації, використовуючи розроблену у теоретичній частині методологічну модель, подається аналіз стану досліджуваного об'єкта за останній звітний період виробничо-господарської діяльності. Вихідними даними для аналізу можуть служити технічна, економічна, фінансова, адміністративна, організаційна та інші види документації організації, а також різноманітна інформація офіційних статистичних служб. Аналізується зовнішньоекономічна діяльність, з урахуванням теми дипломної роботи повинен здійснюватись з урахуванням різних факторів впливу на об'єкт дослідження.

Дослідження тенденцій є обов'язковим під час виконання дипломної роботи. Цей підрозділ базується на комплексному підході до аналізу об'єкта дослідження в динаміці за певний час. При цьому важливою умовою є дослідження факторів, що впливають на об'єкт дослідження. Вагомість тих чи інших факторів обґрунтовується за допомогою емпіричних і теоретичних методів, соціологічних досліджень, методів математичної статистики, моделювання тощо. Застосування економіко-математичних методів є обов'язковим. Дослідження тенденцій є логічним продовженням попередніх підрозділів аналітико-дослідницької частини. Призначенням цього підрозділу є дослідження тенденцій і закономірностей зміни економічних показників, зокрема тих, значення яких вказано у завданні, за період від 3 до 5 років.

Форма подання аналітичного матеріалу може бути довільною (словесна; графічна; таблична; у вигляді моделей, блок-схем тощо).

Логічним завершенням аналітико-дослідницької частини є узагальнення можливостей досягнення очікуваних показників.

Для студентів ОКР „Магістр” другий розділ потрібно закінчувати аргументованими узагальненнями, де стисло наводяться результати аналізу і розвитку проблеми та способи її вирішення.

Третій розділ – проектно-рекомендаційна частина. У даному розділі наводиться обґрунтування заходів щодо покращання діяльності об'єкта. Система заходів логічно впливає з теоретичної, аналітично-дослідницької частин і спрямована на подолання суперечностей між реальним і бажаним станами об'єкта з урахуванням індивідуальних завдань, тобто конкретні заходи (пропозиції, рекомендації тощо) студента-випускника повинні бути націлені на забезпечення показників економічного зростання.

Обґрунтування вибраних заходів щодо досягнення очікуваних показників економічного зростання подається у вигляді логічно-структурної схеми, яку потрібно розміщувати на початку розділу та прокоментувати. Основними етапами побудови такої схеми є:

- аналіз фактичного значення, заданого завданням показника, його порівнянням із значенням у попередні звітні періоди та величиною, яку необхідно досягнути;
- групування чинників, які можуть вплинути на зміну значення показника;
- вибір заходів для досягнення необхідного значення показника на основі проаналізованих чинників;
- розрахунок вагових значень запропонованих заходів у очікуваній величині показника економічного зростання;
- розрахунок впливу запропонованих заходів на інші показники економічного зростання.

Розроблення кожного заходу, у даному розділі, здійснюється виконанням наступних етапів:

- 1) загальна характеристика заходу, його причетність до виконуваної теми дипломної роботи та можливість впливу на очікувані економічні результати;
- 2) обґрунтування ідеї, рекомендацій і пропозицій;
- 3) розгляд діючих методик для проведення аналізу обраного об'єкту дослідження, оцінка рівня показників об'єкту;

4) формалізація заходів та обґрунтування проектних рекомендацій з обов'язковим відображенням за допомогою рисунків, схем, креслень, алгоритмів, залежностей тощо;

5) підготовка інформаційної бази для економічних розрахунків;

6) економічне обґрунтування впровадження розробленого заходу.

Наприкінці проектно-рекомендаційної частини студент обов'язково повинен навести економічні результати від впровадження запропонованих рішень та обґрунтувати економічний ефект, що отримав під час проведення роботи.

Для написання цього розділу слід використовувати періодичну економічну літературу, державну й відомчу статистичну інформацію, дані звітності підприємств, дані спеціальних економічних досліджень, особистих спостережень, узагальнень та прикладних наробіток, отриманих під час проходження переддипломної практики.

Слід зауважити про необхідність використання сучасної обчислювальної техніки при проведенні економічного аналізу. Автоматизація аналітичних рахунків повинна ґрунтуватись на використанні сучасних комп'ютерів і відповідних пакетів прикладних програм (спеціалізованого програмного забезпечення, електронних таблиць, тощо).

В кінці цього розділу, на основі обробки, вивчення та узагальнення аналітичних матеріалів студент повинен виявити вплив позитивних і негативних чинників, встановити причину недоліків, оцінити можливість удосконалення діяльності підприємства. Для цього результати аналізу діяльності обраного для дослідження об'єкта або конкретного явища, групи однорідних показників доцільно наводити у вигляді факторно-аналітичних таблиць, підкріпивши свої висновки прикладами, посиланнями на регламентуючі документи й досвід фахівців.

Для студентів ОКР „Магістр” дослідження питань третього розділу закінчуються розробкою напрямків проведення дослідження, шляхів вдосконалення об'єкту дослідження та обґрунтуванням перспектив розвитку економіки України за сучасних умов господарювання відповідно напряму дослідження.

Висновки містять стисле викладення підсумків роботи. Наводяться найважливіші теоретичні положення, які містять оцінку результатів дослідження (розробки) з погляду відповідності мети дипломної роботи та поставлених у вступі завдань, пропозицій щодо удосконалення досліджуваного напрямку діяльності організації. Крім того, у висновках і пропозиціях подаються міркування автора роботи щодо можливої практичної реалізації зроблених пропозицій та передбачувані результати. Пропозиції і рекомендації повинні базуватись на економічному обґрунтуванні.

У списку використаних джерел наводяться усі використані офіційно-нормативні документи, літературні джерела вітчизняних і зарубіжних видань, їх слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Додатки формуються за потребою, коли у роботі є така необхідність. До них включається допоміжний матеріал, який потрібний для повнішого сприйняття виконаної дипломної роботи (таблиці допоміжних цифрових даних, протоколи і акти впроваджень, випробувань, проміжні розрахунки, інструкції і методики, опис алгоритмів, ілюстрації допоміжного характеру тощо).

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

4.1.1. Дипломна робота має бути надрукована на аркушах паперу формату А-4 (210*297 мм), (шрифт Times New Roman, розмір 14, інтервал 1,5). Дозволяється для подання таблиць та ілюстрацій використати папір формату А-3 (у вільній формі).

Текст дипломної роботи друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве-30 мм, праве-10 мм, верхнє та нижнє -20мм.

Обсяг дипломної роботи – 100-120 сторінок формату А4 (210 x 297 мм) комп'ютерного тексту без урахування додатків для студентів ОКР „Магістр”, і 90-110 – для студентів ОКР „Спеціаліст”.

Приблизний обсяг структурних складових друкованого варіанту:

Вступ- 3-4 стор.

Перший розділ-до 30 стор.

Другий розділ-до 40 стор.

Третій розділ- до 30 стор.

Висновки- 4-5 стор.

Перед захистом дипломна робота має бути зброшурована у твердих палітурках і містити в наступній послідовності титульну сторінку, завдання на виконання дипломної роботи, реферат, зміст, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки. Окремо до дипломної роботи додаються відгук керівника дипломної роботи та рецензія.

4.1.2. Титульна сторінка дипломної роботи має містити усі реквізити й підписи, передбачені формою (зразок оформлення див. у додатку Д).

4.1.3. Завдання на виконання дипломної роботи (див. додаток Ж) заповнюється на початку переддипломної практики (для студентів очної форми навчання) або до початку дипломного проектування (для студентів ІЗДН). Один примірник підшивається до роботи.

Завдання складається керівником дипломної роботи за участю випускника перед початком переддипломної практики, уточнюється за її підсумками, підписується керівником та випускником і затверджується завідувачем випускової кафедри.

У завданні необхідно зазначити перелік усіх розділів пояснювальної записки; перелік обов'язкового графічного матеріалу; календарний план-графік

4.1.4. Реферат пояснювальної записки обсягом не більше ніж 500 слів виконується на одній сторінці і розміщується після завдання на виконання дипломної роботи.

Реферат має бути стислим, інформативним і надавати відомості, які дозволяють отримати повну уяву щодо дипломної роботи і містити:

- відомості про обсяг пояснювальної записки, кількість ілюстрацій, таблиць, використаних джерел, додатків;
- перелік ключових слів чи словосполучень (від 5 до 15, надрукованих великими літерами в називному відмінку);
- основний текст.

Основний текст реферату подається в такій послідовності:

- об'єкт та предмет дослідження;
- мета дипломної роботи;
- методи дослідження, технічні та програмні засоби;
- основні характеристики та показники;
- отримані результати та їх новизна;
- значимість виконаної роботи та висновки;
- рекомендації щодо використання результатів;
- галузь застосування та ступінь впровадження матеріалів дипломної роботи;
- прогностичні припущення про розвиток об'єкту та предмету дослідження.

4.1.5. Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів, зокрема вступу, розділів, підрозділів, пунктів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків (додатки Б1, Б2, Б3).

Заголовки однакових ступенів рубрикації необхідно розташовувати один під одним (по вертикалі). Заголовки кожного наступного ступеня зміщують на три-п'ять позицій вправо стосовно заголовків попереднього ступеня.

4.1.6. Перелік умовних позначень, скорочень, термінів друкується двома колонками, в яких зліва за абеткою наводяться, наприклад, скорочення, справа – їх розшифровка.

Якщо спеціальні терміни, скорочення, символи, означення тощо повторюються в пояснювальній записці менше трьох разів, то зазначений перелік не складається, а їх розшифровка наводиться в тексті при першому згадуванні.

4.1.7. У **вступі** в концентрованому вигляді відображаються всі здобутки автора дипломної роботи, а також положення, що виносяться на захист.

У вступі рекомендується навести характеристику дипломної роботи в такій послідовності:

- актуальність теми (причини обрання цієї теми та необхідність дослідження проблеми);

- зв'язок роботи з науково-технічними програмами, планами, темами (підприємств, організацій, державними та галузевими планами);

- мета і завдання виконання дипломної роботи;

- формулювання об'єкта і предмета дослідження (Об'єкт – це предмет або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження. Предмет – це те, що знаходиться в межах об'єкта. Саме предмет дослідження визначає тему дипломної роботи).

- методи дослідження (використані методи дослідження для досягнення поставленої мети);

- наукова новизна отриманих результатів (стисла аотація нових запропонованих положень із зазначенням відмінностей отриманих результатів від відомих раніше, характеризується ступінь новизни: вперше отримано, удосконалено, дістало подальший розвиток тощо);

- практичне значення отриманих результатів (відомості про практичне застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання);

- особистий внесок випускника;

- апробація отриманих результатів (вказуються конференції, наради тощо оприлюднення результатів дослідження);

- публікації (вказується в кількох статтях і наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах конференцій тощо опубліковані результати дослідження)

4.1.8. Основна частина дипломної роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. У кінці кожного розділу формулюються висновки обсягом 1-2 сторінки із стислим

викладенням наведених у розділі наукових та практичних результатів.

Заголовки розділів, підрозділів, таблиць, а також деякі слова та речення у тексті, можуть виділятися жирним шрифтом на розсуд студента.

Заголовки структурних частин роботи “ЗМІСТ”, ”ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ”, “ВСТУП”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину дипломної роботи починають з нової сторінки. Заголовки підрозділів-маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не проставляють. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці таким чином надрукованого заголовку ставиться крапка. Підрозділи, висновки до розділів, пункти та підпункти починати з нової сторінки не треба.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервали.

Абзац пишуть з нового рядка з відступом від лівого краю на чотири знаки комп’ютерного тексту.

4.2. Нумерація

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою дипломної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. Титульний аркуш, завдання, зміст і першу сторінку вступу не нумерують, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці, враховуючи у загальну нумерацію всі попередні аркуші.

Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка пишуть заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують за тим же принципом, що і підрозділ, наприклад: “1.2.2.”

4.3. Ілюстрації

Ілюстрації (креслення, схеми, графіки, карти) позначають словом “Рис.” і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатись з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис.1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, назва та пояснювальні записи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в розділі дипломної роботи подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами. Ілюстрації (схеми, графіки, малюнки) необхідно подавати в дипломній роботі після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, які розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься в її назві. У тому місці, де викладається тема, пов’язана із ілюстрацією, і де треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках “(рис.3.1)” або зворот типу: “...як це видно з рис.3.1”, або “...як це показано на рис 3.1”.

4.4. Таблиці

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатись із номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над нею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово “Таблиця” починають з великої літери. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш, пишуть “Продовж.табл.” і вказують номер таблиці, при цьому назву не вміщують, наприклад : “Продовж.табл.1.2”.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного боку дипломної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

На всі таблиці дипломної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово таблиця пишуть скорочено, наприклад :

“...в табл.1.2”, або “...дані наведені в табл.1.2 дають змогу зробити висновок, що...”, або “...як видно із табл.1.2...”.

Приклад побудови таблиці

	Таблиця (номер)
Назва таблиці	

Шрифт тексту в таблиці обирається студентом самостійно із врахуванням доцільності.

Цифри в стовпцях повинні бути записані таким чином, щоб розряди цифр збігалися (одиниці під одиницями, десятки під десятками ...). При відсутності цифр в окремих клітинках таблиці замість них проставляється риска.

4.5. Формули

Формули в дипломній роботі нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери пишуть біля правого поля аркуша в одному рядку з відповідною формулою у круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). Нижче, під формулою, дається пояснення значень використаних у формулі символів в послідовності, у якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнту записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки. У формулі мають використовуватись букви лише одного алфавіту (українського, російського, латинського тощо). Не допускається використання букв різних алфавітів.

4.6. Примітки

Примітки до тексту, таблиць та ілюстрацій, в яких вказуються довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток декілька, то після слова “Примітки” ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1.
2.

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова “Примітка” ставлять крапку.

Матеріал дипломної роботи треба викладати коротко, уникати повторів і відхилень від теми, не робити довгі розрахунки. Термінологія і визначення показників мають бути єдиними і відповідати стандартам, а при їх відсутності – загальноприйнятими правилам у науковій літературі. Скорочення слів, як правило не допускається, за винятком загальновідомих аббревіатур. При використанні специфічних аббревіатур, зумовлених темою дипломної роботи, треба з початку написати слово або групу слів повністю, а в дужках подати аббревіатуру, яка далі застосовуватиметься.

4.7. Цитування та посилання

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати.

Загальні вимоги до цитування такі:

1. текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз “так званий”;

2. цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місті цитати (на початку, всередині, в кінці).

3. кожна цитата супроводжується посиланням на джерело;

4. при непряму цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути максимально точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і робити відповідні посилання на джерело.

Посилання в тексті дипломної роботи на джерела роблять згідно з їх переліком у квадратних дужках, наприклад: “...у працях [1-7], “...[7, с.98]. Допускається наводити посилання у виносках, при цьому його оформлення має відповідати бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера або подання виноски в кінці аркуша.

Приклад:

Цитата в тексті : “...вивчення аудиторської практики свідчить про існування двох різних підходів до вибіркового дослідження в аудиті - неформального і формального ...” [12, с.53]¹⁾.

Відповідне подання:

1) у переліку посилань:

12. Петренко С. Методика розрахунку суттєвості відхилень у процесі аудиту фінансової звітності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. - №6. – С.51-55.

2) у вигляді виноски в кінці аркуша:

¹⁾ [12] Петренко С. Методика розрахунку суттєвості відхилень у процесі аудиту фінансової звітності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. - №6. – С.51-55.

4.8. Список використаних джерел

Перелік використаних джерел охоплює літературні джерела (книги, статті, брошури і т.ін.), законодавчу й нормативну літературу, на які є посилання в тексті, а також які використані при підготовці дипломної роботи. Літературу можна розміщувати в списку за допомогою одного з таких способів: в порядку появи посилання у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, в хронологічному порядку.

Усі джерела наводяться відповідно й нумеруються арабськими цифрами.

1. Закони України

наприклад:

1. Закон України “Про лізинг” від 16.12.97р. №723/97 - ВР із змінами і доповненнями /Все про бухгалтерський облік. - 1999.- №77.- С.2-5.

2. Постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови (декрети), рішення Кабінету Міністрів України, міжнародні регламентуючі документи.

наприклад:

8. Постанова Кабінету Міністрів України “Про внесення змін в ставки ввізного мита на окремі види товарів” від 30.07.99р. №1401/ “Урядовий кур’єр” 3.08.99р.- №143.

9. Указ Президента України “Про порядок встановлення (скасування) обмежень на експорт товарів згідно міжнародних обов’язків України” від 15.07.99р. №861/99 / “Урядовий кур’єр” 3.08.99р.- №143.

3. Нормативні документи (правила, положення, інструкції) з інформацією, коли і ким затверджені й де опубліковані.

наприклад:

25. Інструкція про ліцензійні умови здійснення підприємницької діяльності по виготовленню і ввозу бланків цінних паперів, документів суворої звітності і знаків поштової оплати, а також матеріалів, напівфабрикатів для їх виготовлення і контролю за їх затриманням: затверджена Наказом Ліцензійної палати, Міністерства фінансів України від 12.07.99р. №59/166 / “Бізнес” - 1999р.- №31.

4. Монографії, навчальна література, наукові статті та інші (в алфавітному порядку).

наприклад:

56. Карпова Т.П. Управленческий учет. - М.: Аудит, 1998. - 350с.

57. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэл Д. Принципы бухгалтерского учета /Пер. с англ., 2-е изд. - М.: Финансы и статистика, 1993.-280 с.

5. Матеріали базового підприємства.

Бібліографічний опис підручника, посібника, монографії, брошури тощо повинен містити прізвище та ініціали автора (авторів), повну назву книги, місце видання, видавництво, рік видання і кількість сторінок.

Стаття з періодичного видання (газети, журналу тощо) повинна містити назву, прізвище і ініціали авторів статті, назву періодичного видання, рік і номер видання та сторінки використаного матеріалу.

4.9. Додатки

Додатки оформлюють як продовження дипломної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги). Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках дипломної роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток ” і велика літера, що позначає додаток.

Наприклад:

Додаток А

Схема організаційної структури підприємства

Кожен з додатків починають з нової сторінки. При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою роботи друкують великими літерами слово “ДОДАТКИ”.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г,Є,І,Й,О,Ч,Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т. і.

Один додаток позначається як додаток А. При переносі частини додатку на наступний аркуш, пишуть “Продовження дод.А, а назву не вміщують. На останньому аркуші, де розміщується додаток, пишуть “Закінчення дод.А”.

До складу додатків, як правило, включають:

- первинні документи, облікові реєстри, форми звітності та накази по підприємству (установі, організації);
- аудиторські висновки, звіти за результатами аудиторської перевірки, акти перевірок, акти ревізій;
- проміжні математичні доведення, формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції і методики;
- опис алгоритмів і програм розв’язання задач на ПЕОМ;
- ілюстрації допоміжного характеру.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

5.1. Попередній захист роботи.

За графіком, затвердженим випусковою кафедрою (за 15-20 днів до засідання ДЕК із захисту дипломних робіт), відбувається попередній захист роботи в комісії, яка складається з викладачів випускової кафедри. На засіданні комісії повинні бути присутні наукові керівники дипломних робіт студентів, які будуть захищатися. У разі, якщо науковий керівник не має змоги бути присутнім, він повинен завчасно подати письмову резолюцію на роботу студента. У резолюції зазначити: чи пропонує він допустити роботу до захисту в ДЕК та стан готовності роботи на даний момент.

На попередній захист студент повинен принести дипломну роботу (у незброшурованому вигляді), яка буде представлена до захисту.

На попередній захист студент-дипломник має підготувати коротку доповідь (на 3-4 хвилини), в якій викласти актуальність, мету, завдання роботи, яку він виконував, а також по кожному завданню коротко зазначити, що було зроблено. У кінці своєї доповіді студент має вказати стан готовності роботи.

На засіданні кафедри розглядається якість написання і оформлення, обговорюється науковий рівень роботи та робиться висновок про рівень підготовки студента. Рівень роботи може бути визнаним таким, що відповідає рівню дипломної роботи.

У разі, коли робота за змістом, обсягом та оформленням не відповідає вимогам, вона повертається студенту на доопрацювання. Після усунення недоліків, студент повинен пройти попередній захист повторно.

5.2. Рецензування роботи.

До захисту в ДЕК дипломна робота допускається після рецензування: відгуку наукового керівника (*додаток К*) та рецензування (*додаток Л*), підписаного фахівцем у даній галузі.

Завершену і відповідним чином оформлену дипломну роботу, підписану студентом, студент подає науковому керівнику для перевірки і написання відгуку. Науковий керівник після

перевірки дипломної роботи підписує титульну сторінку і дає розгорнутий письмовий відгук.

Відгук наукового керівника має свідчити про самостійність дослідження, актуальність теми, відповідність змісту роботи до плану, містити висновок про можливість допуску випускної роботи до захисту в ДЕК, про відповідність роботи кваліфікаційним вимогам щодо даної спеціальності та можливість присвоєння студенту відповідної кваліфікації із обраної спеціальності. Зазвичай, відгук наукового керівника пишеться у довільній формі, у ньому зазначають:

- актуальність теми;
- ступінь наукового і практичного значення роботи;
- рівень підготовки дипломника до виконання професійних обов'язків;
- ступінь самостійності виконання дипломної роботи;
- уміння використовувати літературу;
- ступінь оволодіння методами дослідження; повноту та якість розробки теми;
- логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладання матеріалу;
- можливість практичного застосування роботи або окремих її частин;
- недоліки роботи; об'єктивна оцінка роботи;
- висновок про те, якою мірою вона відповідає вимогам, що ставляться перед дипломними кваліфікаційними роботами згідно із спеціальністю, за якою захищається робота.

Рецензію на роботу надає спеціаліст відповідної кваліфікації. Список рецензентів дипломних робіт затверджується розпорядженням декана факультету (директора інституту), яке доводиться до відома випускників не пізніше ніж за два тижні до початку роботи ДЕК.

Рецензування оформлюється на спеціальному бланку, який видається студентам разом із пакетом завдань на дипломну роботу.

Рецензія повинна бути надрукована або написана власноручно рецензентом і підписана ним. В рецензії відмічається:

- актуальність обраної теми,
- повнота і ґрунтовність дослідження,

- використання новітніх досягнень сучасної теорії бухгалтерського обліку й аналізу,
- ступінь використання матеріалу підприємства,
- обґрунтованість одержаних висновків і пропозицій,
- вказуються оцінка і недоліки роботи, можлива практична цінність.

Рецензент оцінює роботу за п'ятибальною (національною) шкалою.

Внесення змін до роботи після отримання рецензії не допускається.

Рецензія подається на випускову кафедру не пізніше, ніж за три дні до офіційного захисту на засіданні Державної екзаменаційної комісії (ДЕК).

5.3. Підготовка дипломної роботи до захисту у ДЕК

Практична цінність роботи. На дипломні роботи, які мають практичну цінність, оформляється подання в ДЕК встановленого зразка (див. додаток М) з підписом завідувача випускової кафедри.

Наочний матеріал. При підготовці дипломної роботи до захисту велике значення приділяється наочному матеріалу (рисунокам, таблицям, схемам, тощо), який повинен бути тісно пов'язаний з текстом дипломної роботи.

Наочний матеріал може бути представлений до захисту на вибір студента в двох варіантах: виконаний на білому папері (ватмані) з урахуванням вимог щодо оформлення або у вигляді роздавального матеріалу, оформленого відповідним чином: 7-8 примірників (обсягом 5-8 сторінок).

Наочний матеріал може виконуватись на білому папері (ватман) 814 x 576 мм тушшю темного кольору з додержанням ГОСТу України та ЄСКД. У випадку, коли наочний матеріал подається у вигляді роздавального матеріалу, він оформляється студентом на білих аркушах формату А4 (210 x 297мм) і виконується машинописним способом або за допомогою комп'ютера. Роздавальний матеріал брошурується без твердих палітурок, має титульну сторінку (див. додаток Н) і нумерується

наскрізно арабськими цифрами симетрично у верхньому куті аркуша.

Оформлення схем, таблиць, діаграм, графічного матеріалу в роздавальному матеріалі аналогічно їх відображенню в текстовій частині дипломної роботи.

Один з листів повинен містити основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства, на основі яких виконується дипломна робота.

Подання роботи до ДЕКУ.

Допущена до захисту дипломна робота, відгук керівника і рецензія, представлення про підтвердження практичності застосування і характеристика, довідки про успішність встановленого зразка (див. додаток П), наочні матеріали (затверджені керівником) і інші документи подаються секретареві ДЕКУ не пізніше ніж за три дні до захисту.

Складання доповіді.

У доповіді необхідно в стислій формі викласти основні результати дослідження. При цьому потрібно розкрити наступні питання: актуальність теми; мету та поставлені в роботі завдання; основні результати проведеного дослідження; короткі висновки та рекомендації щодо вирішення піднятих в роботі питань.

Регламент доповіді 7-10 хвилин.

У процесі підготовки до захисту дипломної роботи доцільно ретельно ознайомитись з відгуком наукового керівника і рецензією та продумати аргументовані відповіді на зауваження.

Тези доповіді й наочний матеріал треба погодити з науковим керівником.

5.4. Захист дипломної роботи у ДЕКУ

Порядок та умови проведення державної атестації – захист дипломної роботи – визначаються факультетом і доводяться до відома випускників не пізніше ніж за чотири місяці до її початку.

Допуск (абл. уск) до випускників до захисту дипломної роботи здійснюється випусковою кафедрою не пізніше ніж за два тижні до початку роботи ДЕКУ на підставі результатів проведеного перед захисту і оформлюється протоколом засідання випускової кафедри.

У випадку не допуску випускника до захисту дипломної роботи випускова кафедра визначає можливість її доопрацювання випускником у термін не пізніше ніж за три дні до початку роботи ДЕК з наступним повторним проведенням перед захисту роботи.

За підсумками попереднього захисту на випусковій кафедрі дипломних робіт видається розпорядження декана факультету (директора інституту) щодо допуску (абл. уску) випускників до захисту, яке доводиться до відома випускників не пізніше ніж за два дні до початку роботи ДЕК.

Захист дипломної роботи проводиться публічно у терміни, визначені наказом ректора НАУ, на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії. Загальна тривалість засідання ДЕК не може перевищувати шести годин на день.

Графіки захисту випускниками дипломних робіт на кожен день роботи ДЕК складаються факультетами (інститутами) за поданням випускової кафедри на підставі результатів перед захисту за кожним ОКР та спеціальністю, які доводяться до відома випускників не пізніше ніж за два дні до початку роботи ДЕК.

До захисту допускаються роботи, які відповідають вимогам цих методичних вказівок та інструкцій з підготовки дипломних робіт у вищих навчальних закладах, затверджених Міністерством освіти України.

Мета захисту – визначити рівень знань випускника з певної проблеми, ступінь оволодіння теоретичним й практичним матеріалом і рівень підготовленості фахівця в цілому.

До аудиторії, де проводитиметься захист, допускаються: керівник роботи, професорсько-викладацький склад кафедри, рецензент, та студенти з дозволу голови даної комісії. Особам, які знаходяться в аудиторії і не входять до складу комісії, категорично забороняється втручатися в хід захисту.

Тривалість захисту однієї дипломної роботи не повинна перевищувати 30 хвилин, причому, для розкриття змісту дипломної роботи випускнику надається до 12-15 хвилин.

Захист дипломної роботи рекомендується здійснювати на засіданні ДЕК у такому порядку:

- оголошення секретарем ДЕК прізвища, імені та по батькові випускника, теми його дипломної роботи, а також зведених

відомостей щодо підсумків виконання ним навчального плану і отримання оцінок з усіх видів навчальної роботи – до 1 хвилини;

- особиста доповідь випускника голові ДЕК про готовність до захисту і після отримання від голови дозволу – доповідь щодо змісту дипломної роботи, включаючи суть проблеми, поставлені завдання, прийняті наукові (технічні) рішення, отримані результати та їх впровадження – до 12-15 хвилин; при цьому випускник повинен супроводжувати свою доповідь ілюстративним матеріалом: кресленнями, графіками, таблицями, слайдами тощо, в тому числі, з використанням мультимедійних засобів, та демонстрацію експериментального зразка зробленого приладу, системи тощо, якщо це було передбачено завданням;

- відповіді випускника на запитання членів ДЕК – до 12-15 хвилин;

- оголошення секретарем ДЕК відгуку керівника із стислою характеристикою діяльності випускника в процесі виконання дипломної роботи, ступеня самостійності при вирішенні поставлених завдань, його здібностей як майбутнього фахівця, можливості присвоєння кваліфікації тощо – до 1 хвилини;

- оголошення секретарем ДЕК рецензії на дипломну роботу – до 1 хвилини;

- відповіді випускника на зауваження керівника дипломної роботи та рецензента – до 1 хвилини;

- оголошення голови ДЕК про закінчення захисту.

Виконання та захист дипломних робіт здійснюється випускниками державною мовою, за винятком випускників (у тому числі – громадян України), що проходили навчання в університеті з повним викладанням навчальних дисциплін іноземними мовами, порядок проходження державної атестації яких регламентується окремими документами.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004р. №48 «Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу», Методичних рекомендацій щодо рейтингової системи оцінювання результатів виконання та захисту дипломних проектів (робіт)

студентами-випускниками освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст», «Магістр» затверджених розпорядженням проректора з навчальної роботи від 18.01.2006 №1/роз Державна атестація випускників освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст», «Магістр» в умовах кредитно-модульної системи здійснюється в ДЕК шляхом рейтингового оцінювання результатів виконання та захисту дипломних проєктів (робіт) з використанням підсумкової рейтингової оцінки.

Підсумки захисту дипломних робіт оцінюється в установленому порядку рейтингової системи оцінювання за 100-бальною шкалою з наступним переведенням оцінки до національної шкали („Відмінно”, „Добре”, „Задовільно”, „Незадовільно”) та шкалою ECTS (наприклад, 85/Добре/В).

Підсумкова рейтингова оцінка результатів виконання та захисту дипломного проєкту (роботи) в балах визначається як середньоарифметична оцінка з рейтингових оцінок голови та членів ДЕК (абл.. 1).

Рейтингове оцінювання результатів виконання та захисту дипломного проєкту (роботи) здійснюється в балах головою та кожним членом ДЕК з урахуванням критеріїв та відповідних кількісних оцінок, наведених у абл.. 2.

Таблиця 1

Шкала оцінювання результатів виконання та захисту дипломного проєкту (роботи)

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A
82-89	Добре	B
75-81		C
67-74	Задовільно	D
60-66		E
35-59	Незадовільно	FX
1-34		F

Рейтингові оцінки, визначені за кожним критерієм, заносяться до відповідних робочих таблиць членами ДЕК та її

головою. При цьому до уваги беруться висновок рецензента та виставлена ним оцінка.

Таблиця 2

Оцінювання результатів виконання та захисту дипломного проекту (роботи)

Критерії оцінювання результатів виконання дипломного проекту (роботи)	Мак кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1. Актуальність теми, її відповідність сучасним вимогам	10	<ul style="list-style-type: none"> - відповідає повністю - відповідає неповністю - відповідає недостатньо 	<p>10</p> <p>8</p> <p>6</p>
2. Повнота, науковий рівень обґрунтування розробок та запропонованих рішень	20	<ul style="list-style-type: none"> - достатньо повно та обґрунтовано - недостатньо повно та обґрунтовано - неповно та недостатньо обґрунтовано 	<p>20</p> <p>16</p> <p>12</p>
3. Практична цінність розробок та запропонованих рішень, їх впровадження у виробництво або навчальний процес	10	<ul style="list-style-type: none"> - мають практичну цінність, впроваджені у виробництво або навчальний процес (наявність акту впровадження) - частково мають практичну цінність - деякі елементи розробок мають практичну цінність, можливо їх впровадження у виробництво або навчальний процес 	<p>10</p> <p>8</p> <p>6</p>

4. Рівень використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій при розробці дипломного проекту (роботи)	10	<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень - середній рівень - низький рівень 	<p>10</p> <p>8</p> <p>6</p>
5. Відповідність дипломного проекту (роботи) вимогам нормативних актів України, ДСТУ, якість оформлення матеріалів	10	<ul style="list-style-type: none"> - достатньо повна, висока якість - недостатньо повна, прийнятна якість - неповна, невисока якість 	<p>10</p> <p>8</p> <p>6</p>
6. Змістовність доповіді та відповідей випускника на запитання членів ДЕК під час захисту основних положень дипломного проекту (роботи)	40	<ul style="list-style-type: none"> - доповідь та відповіді на запитання повні, послідовні, логічні - доповідь та відповіді на запитання недостатньо повні, логічні та послідовні - непослідовно та нелогічно побудована доповідь, недостатньо повні відповіді на запитання 	<p>40</p> <p>32</p> <p>24</p>
Усього	100	-	-

Обговорення результатів виконання та захисту студентами-випускниками дипломних проектів (робіт), визначення рейтингових оцінок та прийняття рішення щодо присвоєння випускнику кваліфікації з видачею диплома встановленого зразка (або встановленого зразка з відзнакою), надання рекомендації щодо вступу до аспірантури тощо здійснюється на закритому засіданні ДЕК за встановленою процедурою. При рівній кількості голосів голос голови ДЕК є вирішальним.

Повторний захист дипломної роботи з метою підвищення позитивної підсумкової рейтингової оцінки не дозволяється.

Підсумкові рейтингові оцінки результатів виконання та захисту студентами-випускниками дипломних проектів (робіт) заносяться до Протоколу засідання Державної екзаменаційної комісії з проведення захисту дипломних проектів (робіт) в балах за 100-бальною шкалою, за національною шкалою та шкалою ECTS, наприклад так: **90/Відм /А, 84/Добре/В, 65/Задов./Е.**

У випадку неявки студента на захист дипломної роботи з будь-яких причин, у Протокол засідання Державної екзаменаційної комісії з проведення захисту дипломних робіт робиться запис: «Не атестований у зв'язку з неявкою на засідання Державної екзаменаційної комісії», а питання державної атестації студента вирішується в установленому порядку.

У випадку отримання студентом за виконання та захист дипломної роботи підсумкової рейтингової оцінки «Незадовільно» (за національною шкалою) Державною екзаменаційною комісією заносяться до протоколу відповідна оцінка, а сам випускник вважається не атестованим.

Підсумки державної атестації випускників у формі захисту дипломної роботи оголошуються в день проведення захисту після оформлення протоколу засідання ДЕК.

У випадках, коли підсумки захисту випускником дипломної роботи визнаються ДЕК незадовільними, комісія встановлює, чи може зазначений випускник подати на повторний захист ту ж саму роботу з доопрацюванням, чи він повинен виконати роботу за новою темою, узгодженою з випусковою кафедрою.

Випускнику, який був допущений до захисту дипломної роботи, але не здійснив його з поважної причини (документально підтвердженої), за поданням декана факультету (директора інституту) головою ДЕК може бути дозволено здійснення захисту в інший день в межах терміну роботи комісії.

Не атестованому з неповажних причин за підсумками захисту дипломної роботи і відрахованому з університету наказом ректора випускнику видається академічна довідка встановленого зразка. Відрахований з університету як не атестований випускник має право на повторний захист дипломної роботи в університеті не раніше ніж через чотири місяці і не пізніше ніж через три роки після проходження державної атестації вперше.

Додаток А.1

Зразок оформлення заяви випускника ІЗДН НАУ

Заступнику директора ІЗДН

Рішення зав. кафедрою

від студента

про затвердження теми

(прізвище, ім'я, по-батькові)

прізвище керівника

(курс, шифр, група)

Домашня адреса:

Зав. кафедрою

Місце роботи та
посада

(підпис)

“ ” 200 р.

(вказати стаж роботи на даній посаді)

З А Я В А

Прошу затвердити тему дипломного проекту (роботи) №__ по кафедрі _____ факультет _____ інститут _____ тема _____

Спеціальна частина

Проект буду виконувати в термін з _____ по _____ з захистом у _____ місяці 200 р.

“ ” 200 р.

(Підпис студента)

Завідуючому кафедрою

Прошу затвердити тему дипломного проекту (роботи) №__

Назва теми

Спеціальна частина

Студенту _____ групи

(прізвище, ім'я, по батькові)

та призначити керівника

(прізвище, ім'я, по батькові, місце роботи, посада)

Проект буду виконувати в термін з _____ по _____ з захистом у _____ місяці 200 р.

“ ” 200 р.

Заст. директора ІЗДН

(підпис)

Додаток А.2
Зразок оформлення заяви випускника ІЕМ НАУ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Узгоджено
Завідувач кафедри _____

_____ (підпис) _____ (П.І.Б.)
« ____ » _____ 200_ р.

Керівник дипломної роботи

_____ (підпис) _____ (П.І.Б.)
« ____ » _____ 200_ р.

Декану факультету (директору інституту)

_____ (назва факультету (інституту))
студента ____ курсу ____ групи ____ освітньо-
кваліфікаційного рівня _____
за напрямом (спеціальністю) _____

_____ (шифр і назва напрямку (спеціальності))

_____ (П.І.Б. студента повністю)

З А Я В А

Прошу затвердити тему дипломної роботи (проекту) №__ по кафедрі _____

_____ (повна назва кафедри)

_____ (повна назва теми)

та призначити керівника дипломної роботи (проекту) _____
(наук. ступінь, посада)

_____ (П.І.Б. керівника повністю)

Дипломну роботу (проект) буду виконувати в період з «__» _____ 200_ р.

по «__» _____ 200_ р. із захистом у _____ місяці 200_ р.

«__» _____ 200_ р.

Підпис студента _____

Додаток Б.1
Приклад оформлення змісту дипломної роботи
студентів спеціальності „Облік і аудит”

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЗАСОБИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ У ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Основні фонди як економічна категорія	8
1.2. Законодавчо – нормативне регулювання роботи підприємств з основними засобами	18
1.3. Основні фонди підприємства, їх класифікація	24
1.4. Основні засоби як об’єкт бухгалтерського обліку, аудиту та аналізу їх використання	30
1.5. Організаційно – економічна характеристика підприємства	35
1.6. Шляхи вдосконалення діючого законодавства та методів вивчення функціонування основних засобів підприємства	40
РОЗДІЛ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ “АЛЬФА”)	43
2.1. Організація обліку операцій з основними засобами ..	43
2.2. Первинний облік операцій з основними засобами ...	48
2.3. Синтетичний облік операцій з основними засобами .	54
2.3.1. Облік надходження основних засобів на підприємство	59
2.3.2. Облік наявності, руху та внутрішнього переміщення об’єктів основних засобів по підприємству	62
2.3.3. Облік вибуття основних засобів на підприємстві.	68
2.3.4. Облік нарахування зносу (амортизації) об’єктів основних засобів	72
2.4. Звітність підприємства про стан основних засобів на підприємстві	75
2.5. Аудит операцій підприємства з основними засобами.	80

Закінчення дод. Б.1

2.6.	Автоматизація обліку і аудиту операцій з основними засобами	87
2.7.	Шляхи вдосконалення обліку і аудиту операцій з основними засобами	90
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ		92
3.1.	Задачі та джерела інформації для аналізу	92
3.2.	Аналіз руху основних засобів на підприємстві	95
3.3.	Аналіз ефективності використання основних фондів.	105
3.4.	Шляхи вдосконалення методики аналізу використання основних засобів на підприємстві	115
ВИСНОВКИ		123
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		125
ДОДАТКИ		127

Додаток Б.2

Приклад оформлення змісту дипломної роботи
студентів спеціальності „Економіка підприємства”

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ (ОСНОВИ) ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Сутнісна характеристика, категоріальний апарат проблематики досліджень	8
1.2. Методологія аналізу, порівняльний аналіз сучасних методик (методичних принципів)	23
1.3. Теоретичні підходи щодо вирішення проблемних питань розвитку техніко-технологічної бази підприємства, організаційно-економічних механізмів, моделей тощо (напрямки розв'язання проблеми, методи оцінки їх доцільності та ефективності)	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПІДПРИЄМСТВА	48
2.1. Стисла загальна характеристика й економічна діагностика діяльності підприємства. Аналіз показників його фінансового стану	48
2.2. Оцінка впливу проблемних питань на результати діяльності підприємства	68
2.3. Аналіз основних чинників, які обумовлюють стан і розвиток предмета дослідження, оцінка резервів поліпшення діяльності	78
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ (ПРОЕКТ) РОЗВ'ЯЗАННЯ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ПРОБЛЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	88
3.1. Концепція, стратегія, напрями перспективного розвитку підприємства та вибір альтернативних заходів щодо їх реалізації	88
3.2. Економічне обґрунтування доцільності та ефективності здійснення заходів (проекту)	105
3.3. Оцінка впливу запропонованих заходів (проекту) на основні результати діяльності підприємства	115
ВИСНОВКИ	120
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	125
ДОДАТКИ	127

Додаток Б.3

Приклад оформлення змісту дипломної роботи
студентів спеціальності „Міжнародна економіка”

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	8
1.1. Визначення, функції та особливості діяльності транснаціональних корпорацій у контексті сучасної міжнародної економіки	8
1.2. Транснаціональні корпорації на світовому ринку систем кондиціювання та вентиляції	21
1.3. Специфіка діяльності транснаціональних корпорацій на українському ринку кондиціювання, особливості та проблеми	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИЦТВА «ЛЖЛ ФРАНС», ВІДДІЛЕННЯ КОРПОРАЦІЇ «LENNOX» В УКРАЇНІ	44
2.1. Організаційно-економічна характеристика представ- ництва «ЛЖЛ Франс» в Україні	44
2.2. Організація фінансових операцій та бухгалтерської звітності відповідно до українських та міжнародних стандартів	59
2.3. Порівняльна характеристика організаційно-правової форми компанії – Представництва «ЛЖЛ Франс» в Україні	74
РОЗДІЛ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ЩОДО УДОСКО- НАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬ- НОСТІ ПРЕДСТАВНИЦТВА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ КОРПОРАЦІЇ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ...	91
3.1. Порядок зміни організаційно-правової форми Представництва «ЛЖЛ Франс» в Україні	91
3.2. Розробка стратегії подальшої діяльності Представництва «ЛЖЛ Франс» в Україні	102
3.3. Перспективи розвитку діяльності транснаціональної корпорації «Lennox» в економіці України	112
ВИСНОВКИ	123
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	125
ДОДАТКИ	127

Додаток В
Орієнтовний графік організації та виконання
дипломної роботи студентами спеціальності _____
ОКР „_____” на 200_-200_н.р.

Дата	Вид роботи
	1. Обирання теми дипломної роботи. 2. Вибір наукового керівника. 3. Подання на кафедру, де працює керівник дипломного проектування заяви встановленого зразка з підписами: керівника дипломної роботи; завідувача кафедри, де працює керівник; заступника директора ІЗДН
	Складання та узгодження з керівником плану дипломної роботи.
	Державний кваліфікаційний іспит
	Написання першого розділу дипломної роботи та узгодження його з керівником.
	Звіт керівника дипломної роботи на випускову кафедру про стан виконання дипломниками 1 розділу.
	Написання, оформлення та узгодження з керівником матеріалів другого розділу дипломної роботи.
	Звіт керівника дипломної роботи на випускову кафедру про стан виконання дипломниками 2 розділу.
	Написання, оформлення та затвердження матеріалів третього розділу дипломної роботи.
	Звіт керівника дипломної роботи на випускову кафедру про стан виконання дипломниками 3 розділу.
	1. Узгодження дипломної роботи з науковим керівником. 2. Узгодження оформлення дипломної роботи. 3. Оформлення наочного матеріалу. 4. Проходження нормоконтролю. 5. Підготовка виступу. 6. Переплетення дипломної роботи. 7. Отримання рецензії та відгуку на дипломну роботу. 8. Подання роботи на кафедру.
	Робота Державної екзаменаційної комісії. Захист дипломних робіт.

Додаток Д
Зразок титульного аркушу пояснювальної записки

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _____

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

“ _____ ” _____ 200__ р.

**ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ
“ _____ ”**

Тема: _____

Виконав: _____

Керівник: _____

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

Нормоконтролер: _____

Київ 200__

Додаток Ж
Зразок бланка завдання на виконання
дипломної роботи (проекту)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут _____ Факультет _____

Кафедра _____

Напрямок (спеціальність) _____

(шифр, найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
“ ___ ” _____ 200__ р.

ЗАВДАННЯ
на виконання дипломної роботи (проекту)

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові в родинному відмінку)

1. Тема дипломної роботи (проекту) _____

затверджена наказом ректора від “ ___ ” _____ 200__ р. № _____

2. Термін виконання роботи (проекту): з _____ по _____

3. Вихідні дані до роботи (проекту): _____

4. Зміст пояснювальної записки: _____

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:

Додаток 3

Зразок оформлення реферату пояснювальної записки

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи „Бухгалтерський облік, аудит і аналіз операцій з основними засобами підприємства”: 115 сторінок, 15 рисунків, 12 таблиць, 87 використаних джерел, 12 додатків.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ВАРТІСТЬ, АМОРТИЗАЦІЯ, ЗНОС, ОРЕНДА, ДОКУМЕНТУВАННЯ, АУДИТ, АНАЛІЗ.

Об’єкт дослідження – фінансово-господарська діяльність ТОВ „Альфа”, предмет дослідження – облік, аудит і аналіз операцій з основними засобами на ТОВ „Альфа”.

Мета дослідження – огляд системи нормативно-законодавчих актів щодо регулювання операцій підприємств з основними засобами, **характеристика** результатів діяльності базового підприємства ТОВ „Альфа”, здійснення критичної оцінки обліку операцій з основними засобами, проведення аудиту таких операцій, їх автоматизація, аналіз ефективності використання основних фондів базового підприємства.

Метод дослідження – в першому розділі: структурно-функціональний, економіко-статистичний; в другому розділі: метод бухгалтерського обліку із застосуванням прийомів документування, інвентаризації, оцінки, подвійного запису, звітності; в третьому розділі: метод економічного аналізу (виявлення та визначення взаємозв’язку між динамікою випуску продукції та обсягом, складом, структурою основних засобів й ефективністю використання виробничих потужностей підприємства).

Наукове дослідження було проведено на підставі даних бухгалтерського обліку підприємства хімічної промисловості ТОВ „Альфа”; здійснено критичну оцінку системи бухгалтерського обліку, проведено аудит операцій з основними засобами та аналіз ефективності використання основних засобів.

Матеріали дипломної роботи рекомендується використовувати у навчальному процесі та практичній діяльності працівників бухгалтерії підприємств різних форм власності та різних галузей.

Додаток К
Зразок бланка відгуку керівника дипломної роботи (проекту)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІДГУК
керівника дипломної роботи (проекту)

випускника факультету _____

(назва факультету)

Національного авіаційного університету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Закінчення додатку К

Керівник дипломної
роботи (проекту) _____

(науковий ступінь, посада, вчене звання)

“ ___ ” _____ 200__р.

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Пам'ятка керівнику дипломної роботи (проекту)

Відгук пишеться в довільній формі на даному бланку. У відгуку необхідно відобразити:

1. Характер виконання дипломної роботи (проекту) (в ініціативному порядку, за замовленням підприємства, організації, установи тощо).

2. Мету дипломної роботи (проекту).

3. Відповідність виконання дипломної роботи (проекту) затвердженому завідувачем кафедри завданню.

4. Ступінь самостійності випускника при виконанні дипломної роботи (проекту).

5. Уміння випускника працювати з літературними джерелами, аналізувати теоретичний та практичний матеріал, приймати обґрунтовані рішення (інженерні, наукові), застосовувати сучасні комп'ютерні інформаційні технології, проводити фізичне або математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати експерименту.

6. Знання та дотримання вимог ДСТУ при виконанні дипломної роботи (проекту) в цілому та оформленні пояснювальної записки і інших матеріалів.

7. Отримані найбільш важливі теоретичні та практичні результати і їх апробацію на конференціях, семінарах тощо.

8. Узагальнену оцінку рівня виконаної дипломної роботи (проекту), відповідність набутих випускником знань, умінь та навичок (компетенцій) вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця і можливість присвоєння йому кваліфікації фахівця певного освітньо-кваліфікаційного рівня за даним напрямом (спеціальністю) відповідно до Національного класифікатора України «Класифікатор професій ДК 005:2005».

Додаток Л
Зразок бланка рецензії на дипломну роботу (проект)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу (проект) випускника факультету _____

(назва факультету)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Закінчення додатку Л

Рецензент _____
(науковий ступінь, посада, вчене звання)
“ ___ ” _____ 200__р. _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

З рецензією ознайомлений _____
(підпис) (ініціали, прізвище випускника)
“ ___ ” _____ 200__р.

Пам'ятка рецензенту дипломної роботи (проекту)

Рецензія пишеться в довільній формі на даному бланку. У рецензії необхідно відобразити:

1. Актуальність теми дипломної роботи (проекту).
2. Відповідність змісту виконаної дипломної роботи (проекту) затвердженій темі та завданню.
3. Повноту виконання завдання, правильність та глибину обґрунтування прийнятих рішень.
4. Новизну та якість проведених досліджень.
5. Ступінь використання сучасних досягнень науки, техніки, інформаційних та інженерних технологій.
6. Правильність розрахунків та конструкторсько-технологічних рішень.
7. Наявність та повноту експериментального (фізичного або математичного) підтвердження прийнятих рішень.
8. Науково-технічний рівень опрацювання питань експлуатації та технологічність розроблених систем, пристроїв тощо (для дипломного проекту).
9. Реальність дипломної роботи (проекту), можливість впровадження її (його) результатів.
10. Якість виконання пояснювальної записки та ілюстративного (графічного) матеріалу, відповідність вимогам державних стандартів.
11. Виявлені недоліки.
12. Мотивовану оцінку дипломної роботи (проекту) за 100-бальною та національною шкалами і шкалою ECTS, а також висновок щодо можливості присвоєння випускнику кваліфікації фахівця певного освітньо-кваліфікаційного рівня за даним напрямом (спеціальністю) відповідно до Національного класифікатора України «Класифікатор професій ДК 005:2005».

Додаток М

Зразок бланка подання в Державну екзаменаційну комісію про віднесення дипломного проекту до категорії проектів, які мають практичну цінність

ПОДАННЯ

в Державну екзаменаційну комісію
про віднесення дипломного проекту до категорії
проектів, які мають практичну цінність

Студент : _____
/прізвище, ім`я, по батькові/

Факультет: _____
/назва/

Тема: _____
/вказати повністю назву/

Керівник: _____
/посада, вчена ступінь і звання, ініціали та прізвище/

Коротка анотація щодо виконання роботи, яка має практичне застосування. Складається керівником дипломного проекту.

Закінчення дод. М

Завідувач кафедри _____

/назва кафедри/

/підпис, ініціали, прізвище/

“ _____ ” _____ 200 р.

Рішення ДЕК

Голова ДЕК

/підпис/

/ініціали, прізвище/

“ _____ ” _____ 200 р.

Додаток Н
Зразок оформлення титульного аркушу наочних матеріалів

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Інститут економіки та менеджменту
Кафедра _____

«Узгоджено»
Науковий керівник

/підпис/

“ ____ ” ____ 200 р.

НАОЧНИЙ МАТЕРІАЛ

до дипломної роботи
на тему:

студента _____ групи, факультету _____
спеціальності _____

ОКР _____

(прізвище, ініціали)

Науковий керівник _____

(прізвище, ініціали)

Київ 200_

Додаток П

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Г О Л О В І

Державної екзаменаційної комісії

Для захисту дипломного проекту (роботи) на тему: _____

направляється студент(ка) _____
(*прізвище, ініціали*)

До Державної екзаменаційної комісії подані такі матеріали: виписка із заліково-екзаменаційних відомостей, довідка про успішність, відгук керівника дипломного проекту (роботи), висновок кафедри про дипломний проект (роботу) та рецензія.

Декан факультету _____ (_____)
„____” _____ 200_р.

ДОВІДКА ПРО УСПІШНІСТЬ

Студент(ка) _____ за час навчання
(*прізвище, ініціали*)

в університеті з 200__р. по 200__р. повністю виконав(ла) навчальний план підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня _____ спеціальності з такими оцінками: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%.

Секретар факультету _____ (_____)
„____” _____ 200_р.

ВИСНОВОК КАФЕДРИ ПРО ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ)

Дипломний проект (робота) розглянутий(а) на кафедрі

(*найменування кафедри*)
і студент(ка) _____ допущений(а)
(*прізвище, ініціали*)

до її захисту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ (_____)
„ ____ “ _____ 200_р.